

SITUATION

S T M

#243

NOVEMBER 2017
ÅRGÅNG 22

PRIS: 50 kronor
SÄLJAREN ERHÅLLER HÄLFTEN

KVAR I STADEN
PLATSER I VÄNTAN PÅ

**TRÅNGT SÅ
IN I DÖDEN**

KARIN FAHLÉN

EFTER SJÄLVMORD
STÖDET SOM RÄDDAR LIV

**SÄLJARNAS
NYA JACKA**

MATIAS

Vad 'Narcos' gjort för mig är detsamma som 'Snabba Cash' gjorde för mig, skillnaden är att 'Narcos' är på internationell nivå

VARELA

NALEN

LONEY DEAR

TORS 16/11

AVANTGARDET

LÖR 18/11

MILKY CHANCE

MAN 27/11

FREUDENTHAL

YIDDISH ORCHESTRA

MAN 4/12

NEW YEARS EVE

BALL 2017

SÖN 31/12

JAKE

BUGG

SOLO ACOUSTIC TOUR

TORS 25/1

JOEL NILSSON

20 "SOM SKÅDESPELARE HANDLAR DET JU OM ATT SKAPA TROVÄRDIGA KARAKTÄRER MED EN BÖRJAN, EN MITT OCH ETT SLUT."

Matias Varela kunde senare använda det han hört under åren i hemtjänsten i yrket som skådespelare.

MAGNUS SANDBERG

14 "KAKNÄSTORNET PASSADE BRA, DET ÄR GRAFISKT SNYGGT."

Julia Andersen som designat Situation Sthlm-försäljarnas nya jacka.

ARON LANDAHL

32 "ALLA VILL HA SINA BEGRAVNINGAR EN FREDAG."

Ulf Lernéus, Sveriges Begravningsbyråers Förbund.

12 Karin Fahlén

"Jag älskar magin med film, att få hamna i det magiska en liten stund. Det är den där förhöjda verkligheten jag letar efter."

30 Kvar i staden

Kolerakyrkogården, Industrispåret och pontonbadhuset i Liljeholmen. Tre platser i staden som lämnats kvar i väntan på annat.

38 För livet

SPES – Riksförbundet för Suicidprevention och Efterlevandes Stöd – och deras livsviktiga stöd till anhöriga vid självmord gör all skillnad.

56 Svepet

Erik Niva, Föreningen Storasyster, Oskar Linnros, Lina Neidestam, Vulkano, Alexander Salzberger, Lasse-Maja-biografi, *Klipp han* med mera.

7 Seluah Alsaati

Med *Inte din baby* vill hon lägga tillbaka skulden där den hör hemma. Hos förövaren.

8 Gata fram och tillbaka

Brommaplan med träbänkar, dragspel och bussen till Adelsö.

10 Situation Waldersten

Månadens bild av konstnären Jesper Waldersten.

11 Krönika: Maria Hagström

Våra kroppar.

40 Krönika: Ulf Stolt

Jag som redan var på väg.

42 Min plats i stan

Ramon Pashang, Arninge Centrum.

45 Mina drömmar

Birgitta Andersson vill ha torp med djur.

55 Korsord

63 Dåtid sthlm

November 1990.

64 Brilljant

Stockholmsskildraren Jason Isbell.

66 På hörnet

Vasagatan/Tegelbacken.

ULF GRIND

Tidningsförsäljarnas nya arbetskläder

Det har tagit allt som allt ungefär ett år, men nu är äntligen Situation Sthlms tidningsförsäljares nya arbetskläder – en specialdesignad och tillverkad jacka med en av- och påtagbar väst – färdig.

Och med start 26 oktober, dagen efter att det här novembernumret kommer ut, lanseras jackan med en smärre tillställning i tidningsdistributionen här på Timmermansgatan 38.

Du ser den sedan pryda din tidningsförsäljare på gatan när du köper tidningen som du brukar.

Beckmansseleven Julia Andersen, vars jackdesign röstades fram av försäljarna bland tolv bidrag från eleverna, berättar om hur designen

kom till, hur hon skapade jackan och hur hon tänkte när hon gjorde det. Och tillverkarna Fristad Kansas kommer att ner i minsta detalj informera om jackan, hur den är tillverkad, av vad för material, gå igenom de olika funktionerna och konstruktionen.

För den är en helt enastående produkt. Med finesser och funktioner och detaljer som gör den både helt unik – försäljarna kommer att synas bättre än någonsin på gatorna i stan – och dessutom värma dem under den kalla tid som nu obönhörligt är på gång.

Läs reportaget på sidan 14.

INFLYTTNINGEN TILL STOCKHOLM

ökar. Och som en självklar följd av det blir det också fler och fler människor

som framöver rör i Stockholm. Hur ser beredskapen ut för det? Räcker kyrkor, kyrkogårdar, begravningsplatser, minneslundar och kylrum i staden för att hantera den ökande mängden döda människor i Stockholm? Läs Gerd Erikssons reportage på sidan 32. Och passa på att låta blicken vila en extra sekund på illustratören Aron Landahls illustrationer.

Matias Varela gör nu sin tredje roll med namnet Jorge – han har tidigare spelat Jorge Salinas i *Snabba Cash*-filmerna och polisen Jorge Chavez i Arne Dahl-filmerna om A-gruppen – när han spelar Jorge Salcedo i tredje säsongen av *Narcos*. På vägen mellan loftgångslägenheten vid Zinkensdamm där han växte upp

och till skådespelartrailern i Bogota har det hunnit ske en del. Vi pratar om det. Och om Spanien. Och nittioalet. Och nervositet. Och VHS-nörden. Och det där med trögol.

Vad mer? Jo, Erik Niva har inte slutat köpa fotbollströjor, regissören Karin Fahlén skrattar aldrig åt något som inte också är sorgligt, Oskar Linnros behöver inte bli förstörd. Och Lina Neidestams *Zelda* fyller tio år.

Då så, 65 sidor kvar att läsa. Enjoy.

Ulf Stolt
chefredaktör
& ansvarig utgivare
ulf@situationsthlm.se

Situationist "Sen frågade han om jag gillar Rolling Stones. 'Jo, det är klart jag gör.' Då frågade han om jag inte ville gå och se dem."

MAGNUS SANDBERG

Pierre Blom

GÖR: Situation Sthlms gatuvård, tidningsförsäljare

"**JAG UNDRADE FÖRST** vad det handlade om. Han kom fram till mig ute på gatan, en ung kille som berättade att han bodde i huset mitt emot, och bara frågade "vad ska du göra på torsdag?". Det här var på tisdagen. Jag blev lite överraskad och visste inte riktigt vad jag skulle säga så jag bara svamlade nåt till svar, jag hade ju inga planer direkt så. Sen frågade han om jag gillar Rolling Stones. 'Jo, det är klart jag gör.' Då frågade han om jag inte ville gå och se dem. Jag bara stirrade på honom, blev helt chockad liksom och frågade om jag kanske kunde ta med frugan också i så fall. 'Visst, sa han, du kan nog ta med dig några till'. Sen bad han mig vänta och sa att han skulle komma tillbaka om en halvtimme. Och det gjorde han. Med sex biljetter till Rolling Stones på Friends Arena, bra biljetter, längst fram på parkett. Det enda han ville ha av oss var att vi tog en bild på oss när var inne på arenan och messade honom. Det var lite mörkt där inne

på arenan så bilden blev inte så bra, men det blev i alla fall en bild som vi skickade.

Han berättade att han ville uppmärksamma att han sett mig flera år här på gatan med kaffekoppen varje dag när jag jobbar och att han tycker jag gör ett bra jobb som gatuvård. Så vi var ett gäng härifrån som gick på Stones. Görbra var det."

REDAKTION

Chefredaktör och ansvarig utgivare

Ulf Stolt
ulf@situationsthlm.se
08-545 953 90

Reporter

Maria Hagström
maria@situationsthlm.se

Art Director

Johan Olsson

Webbredaktör

Jenny Lindroth

Redaktionsråd

David Bogerius, Gerd Eriksson,
Alexandra Sundqvist

Korrektör

Helena Gunnarsson

Medverkande skribenter

Henrik Emilson

Medverkande fotografer och illustratörer

Martina Holmberg, Aron Landahl,
Jonas Malmström, Joel Nilsson,
Magnus Sandberg, Jesper Waldersten,
Jonathan W.H.

Praktikant

Laura Pynnönen

För osignerat material svarar redaktionen. Redaktionen ansvarar ej för insänt icke beställt material.

Hemsida

www.situationsthlm.se

E-post

red@situationsthlm.se

Tryck

V-Tab 2015

Räckvidd

1 177 000 läsare
(Orvesto konsument 2017:2)

Upplaga

22 500 ex/mån (TS helår)
ISSN: 1400-4437

LEDNING & ADMINISTRATION

VD
Pia Stolt
pia@situationsthlm.se
08-545 953 87

Ekonomi

Scanena international AB
Anna Berkus Kolte 0733-16 21 55
Magdalena Lilja 070-224 00 42
ekonomi@scanena.se

Address

Timmermangatan 38
118 55 Stockholm

Tel

08-545 953 81

Fax

08-668 79 09

Organisationsnummer

55 66 49-107 1

Plusgiro/Bankgiro

pg. 25 59 89-6
bg. 5774-9327

SOCIAL VERKSAMHET

Verksamhetschef, sociala verksamheten
Jenny Lindroth
jenny@situationsthlm.se
08-545 953 88

Samordnare

Ingmari Olofsson
ingmari@situationsthlm.se
08-545 953 81

Jonas Svensson

jonas@situationsthlm.se
08-545 953 81

Telefonnummer distribution

08-545 953 81

Öppettider

Måndag till fredag kl. 8-15
Lördag kl. 10-14

Plusgiro/Bankgiro

pg. 28 19 18-3
bg. 5357-3259

Organisationsnummer

8024 11-14 97

ANNONSERING & PRENUMERATION

Herman Sundgren
herman@situationsthlm.se
08-545 953 94

Catharina Persson
catharina.persson@mediakraft.se
tel. 070-421 02 80

Robert Wallner
robert.wallner@mediakraft.se
tel. 070-992 53 43

Privatprenumeration
12 nummer kostar 660 kronor

E-post

situationsthlm@pressdata.se

MOT HÅRD VIND OCH VERKLIGHET

För Stockholms hemlösa är Situation Sthlm ofta den enda vägen tillbaka. Men som säljare är det tufft att synas och hålla värmen. Därför tog vi tillsammans med Beckmans designhögskola fram en jacka som tål hårt väder, vind och slitage – dygnet runt, året om. En jacka som syns när det behövs, och försvinner i mängden när det behövs.

Tack för att du köper en av Sveriges viktigaste tidningar. När nästa nummer kommer, hittar du som vanligt någon av tidningens 300 säljare på en gata nära dig.

SITUATION
S T H L M

FRISTADS®

situationsthlm.se/jackan
fristads.com/situationsthlm

HUVUDSTAN

Vasaskeppet och kvinnorna

BÅTLIV Forskarna har kommit fram till att kvinnorna hade en större roll för Vasaskeppet än man tidigare trott.

Det var Margareta Nilsson, änka till skeppsbyggaren, som såg till att färdigställa Vasa, det var Brita Gustavsdotter Båth som försåg bygget med virke och tack vare ny skelettforskning är det fastställt att kvinnorna Ylva och Beata var ombord när skeppet sjönk.

– Genom att titta på vad som finns runt omkring ett skelett går det att få mycket information, som att Beata var gäst ombord och att Ylva skulle vara på skeppet en längre tid, säger Martina Siegrist Larsson på Vasamuseet.

I utställningen *Kvinnorna* på Vasamuseet får man lära känna de fyra kvinnorna mer. De är också bevis för att havets sfär under 1600-talet inte bara var männens.

Hur gick det med Margareta Nilsson som var med och färdigställde Vasa, blev hon dömd när skeppet sjönk?

– Nej, hon finns inte med i några rättegångsprotokoll, säger Martina Siegrist Larsson.

Utställningen pågår fram till 2019, sedan blir den en del av de ordinarie utställningarna. Och kvinnornas roll för Vasaskeppet får en mer rättvisande närvaro på museet.

GERD ERIKSSON

"Vårdepressionen är min favorit, för då har man tagit sig igenom höst- och vinterdepressionerna, och då vet man att snart är sommardepressionen här."

Pratbubbla på sidan 59 i senaste boken *Rocky kunde ha dött*, om elitslackern Rocky, tecknad av Martin Kellerman.

Frågan om Darth Vader i Haninge

STJÄRNKRIG I december är det premiär för den åttonde Stars Wars-filmen *The Last Jedi*.

Men redan 3 november kan den med kunskaper om Star Wars bege sig till biblioteket i Haninge för att delta i ett Star Wars-quiz. Det går att tävla ensam eller i lag om max tre och frågorna kommer att handla om de tidigare sju filmerna.

– Det blir ett femtontal frågor, vissa med ljud och bild, säger bibliotekarien Patrik Pierre som själv är ett Star Wars-fan. Han Solo är hans favorit.

Det är andra gången biblioteket har ett quiz som är öppen för alla, förra gången var ämnet Harry Potter.

Patrik Pierre hoppas att många Star Wars-nördar tar sig ut till Haninge för att briljera med sina kunskaper.

GERD ERIKSSON

Hip hop är folkmusik

UTSTÄLLNING Just nu pågår *Folkmusik 2.0 – svensk hip hop remixad* på Kulturhuset Stadsteatern. Det är den största utställningen hittills om svensk hip hop. Och den visar hur den svenska hip hopen gått från att vara gatukultur till att bli populärkultur.

Hela Kulturhuset Stadsteatern kommer att vara arena för svensk hiphop till i slutet av januari med livekonserter, filmvisningar och workshops.

Och konstnärer har tolkat låtar och skapat audiovisuell konst av svensk hip hop. Videor och starka beats möter berättelser om bland annat stil, identitet, politik och självständighet.

– Vi vill skapa en helhetsupplevelse som bygger på samplingar

MARTIN THINER

från svensk hip hop från 1983 till oändligheten. Musikvideon blir ett rum och låten en dokumentär, säger Erik Hedman, curator för utställningen.

Det blir guidade visningar tre gånger under utställningstiden, 12/11, 26/11 och den 10/12.

GERD ERIKSSON

Nackakonstnärer i Vintersalong

KONST Vintersalongen 2017 har vernissage och storstilad invigning i Nacka konsthall 25 november. Då visas verk av de som är födda, bor eller jobbar i Nacka – både proffs och amatörer.

Verken, som inte får vara äldre än tre år, har valts ut av en jury. – Över lag är det en hög kvalitet på det som har kommit in och vi försöker se till att det blir en bra bredd på utställningen, säger Nanna Leth som är konstsekreterare i Nacka kommun och som står i spetsen för arrangemanget.

Det är sjätte året i rad för Vintersalongen i Nacka och det blir fler och fler som vill vara med. I skrivande stund har det kommit in 148 bidrag. Att intresset är stort tror Nanna Leth beror på att det är många i Nacka som skapar och har ett behov av att uttrycka sig.

Utställningen pågår till 14 januari och alla verk är till salu.

GERD ERIKSSON

CCO CREATIVE COMMONS

På hjul i Solna

MARKNAD Den 25 november blir det Hjulmarknad i Solnahallen. Ett Eldorado för den som gillar tåg, spårvagnar, flyg, båtar och bilar. Ett par hundra utställare kommer att vara på plats och förutom försäljning av reservdelar blir det auktion där det klubbas allt från böcker och lokförarväskor till en slags vinge som satt i fronten på gamla rälsbussar. En pjäs på 0,8 meter.

– Det är säkert nån tagdiggare som vill ha den som en rolig inredningsdetalj hemma, säger Anders Svensson, generalsekreterare för Hjulmarknaden.

Det är fjortonde året för Hjulmarknaden som i början höll till i Blå Hallen i Stadshuset. Och för första gången kommer det att byggas en 20 meter lång tåg bana i samband med marknaden, en tåg bana där föreningar från hela landet kommer att bidra med en meter var.

– Vi kommer att kunna köra jättelånga tåg på den, upp till 30 vagnar, säger Anders Svensson.

GERD ERIKSSON

.....

SELUAH ALSAATI ÄR INTE DIN BABY

"Jag var så kär i honom, jag såg bara glitter."

I **RAP- OCH** teaterföreställningen *Inte din baby*, av och med Seluah Alsaati, får vi följa hennes kamp för att stå upp för sig själv och sin egen kropp i en destruktiv relation präglad av svartsjuka och manipulation.

– Pratar man om de här frågorna offentligt lyfter man skuld och skam från den som blivit utsatt för psykisk eller fysisk misshandel och lägger den på förövaren, där den hör hemma. Det är lätt att man tänker att det är ens eget fel. Att "jag borde ha sagt ifrån mer, klätt mig annorlunda eller varit starkare", säger artisten Seluah Alsaati, som arbetar med föreningslivet i Järvaområdet för ABF Stockholm. *Inte din baby* bygger på hennes egna erfarenheter, texter och musik.

Föreställningen kretsar kring Seluahs relation till Nabil, som hon sammanfattar med orden: "Jag har tre krav på en man: intelligens, social kompetens och förmågan att tillfredsställa en kvinna. Nabil kan checka alla tre – smart, svarar snabbt på sms, tog mig inte för hårt eller mot min vilja, jag blev kär! Men jag växte inte, jag krympte, till storleken av ett frimärke".

– Jag var så kär i honom, jag såg bara glitter. Men mina vänner såg att jag krympte lite för varje dag. Han hade ett slags frikort att göra vad han ville eftersom jag var kär. Överlag tror jag att man ska lita på sin magkänsla, i stället för att ge nån en andra, tredje eller en hundra chans, säger Seluah Alsaati.

Föreställningen har en åldersgräns på 15 år och kommer att spelas på Stadsteatern i Vällingby och på Lava i Kulturhuset, på fritidsgårdar i Vällingby och som skolföreställning från årskurs nio i oktober och november.

– De flesta tjejer har mött killar som inte respekterar deras gränser. Det är viktigt att prata om kvinnors rätt till sin egen kropp. Jag hoppas också att killar som ser föreställningen ska tänka: "Vad är min roll i det här? Hur behandlar jag min flickvän? Vad gör mina kompisar? Vad kan jag göra bättre?" säger Seluah Alsaati.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Brommaplan, Bromma

11.27-11.52

Vita skinnfåtöljer på ett flak, röda träbänkar, vänner söks på en handtextad lapp vid bankomaten och några klistermärken som inte går att få bort från en smurfblå skulptur. Det och mycket mer en förmiddag vid Brommaplan. **TEXT ULF STOLT FOTO MAGNUS SANDBERG**

PÅ FLAKET TILL en lastbil som står parkerad näst längst bort i övre raden närmast hotellet står en låg träbyrå med två utdragslådor, samt två vita, välvda, ganska stora skinnfåtöljer. Svarta plastsäckar står i dem och runt dem på hela flaket, oklart om det är del av det övriga bohaget eller saker på väg till tippen.

Man i blå jacka hämtar pengar vid bankomaten, gör tre uttag på raken. Mellan varje uttag lägger han noggrant pengarna i plånboken och plånboken tillbaka i innerfickan på jackan.

På väggen till höger om bankomaten, snett nedanför affischen om kommande höstloppis, sitter en lapp upptejpad. Med handtextade

versaler på rutat kollegieblock står det: "Ensam men snäll man på 47 år från Bromma söker nya vänner, både manliga och kvinnliga, har allmänna intressen". Det har varit åtta klippta flikar där hans telefonnummer står skrivet lodrätt i botten av papperet, bara två flikar återstår.

Ett par grå joggingbyxor ligger prydligt vikta över ett cykelställ.

En grå bil utan handikapptillstånd står parkerad i en av de tre handikapprutorna.

En mamma med barnvagn har stannat till precis utanför returglasinlämningen och rättar till filtarna runt barnet och viker upp suffletten ytterligare ett hack.

PÅ ADRESSEN TUNNLANDET 11 delar Astrid Lindgrens Barnsjukhus – mottagning Västerort, Barn- och ungdomspsykiatrisk mottagning Bromma samt Medicinsk fotvård på entrén.

Fyra röda bänkar i par om två, ryggarna mot varandra, papperskorg på ena sidan av dem, lyktstolpe emellan. Kvinna i blå vindtygsjacka sitter ytterst på den ena av bänkarna, hennes hund – oklar härkomst, skulle som lekman gissa att den tillhör schäfersläktet i någon gren – ligger ointresserad under bänken mellan hennes fötter, underkäken mot marken, blicken någonstans bortåt torghandeln till.

Skylden för Vår teater pekar upp i trappan mot Kulturskolan.

Dragspelaren utanför Pressbyrån har en kartong mellan fötterna, avsedd som myntsamlare, det ser ut att ha varit en mager förmiddag så här långt.

På anslagstavlorna på den vänstra breda pelaren utanför tunnelbanan sitter affischer för bland annat en skivmessa, sagostund, MMA-turnering, yoga, svenskakurser, stresshantering samt information om en upphittad hankatt.

Laserkliniken och leksaksbutiken har ställt sina trottoarpratare lutade mot samma träd.

KLISTERMÄRKEN SOM FÖRSÖKTS tas bort och klotter och taggar som inte gått bort på den smurfblå, bulliga

skulpturen – ett av äggen som utgör en del av Berndt Hellebergs skulptur *Fågel Rock* från 1969 – under bron.

Två unga män står precis till höger om tunnelbaneutgången och tycks försöka bringa reda i någonting, de tittar i varandras mobiler, mannen med ryggsäck tar av den, öppnar den och tar fram ett papper ur den som de båda tittar på, sedan stoppar han ner det i ryggsäcken igen.

En torghandlare staplar sina tomma lådor vid sidan av tältduken.

Kvinnan med hunden har nu lämnat bänken, står vid blommorna. Hunden luktar pliktskyldigt på några tulpaner.

Om tre minuter går buss 312 till Adelsö. 📍

Var får du
allt ifrån?

MARIA HAGSTRÖM VÅRA KROPPAR

JAG LÅG VAKEN i mörkret fullt påklädd under täcket. Jeansen knäppta, bältet åtdraget. Det är svårare att våldta mig om det finns flera lager kläder som måste av. Under kudden hade jag en sax. Den skulle jag kunna sticka honom med. Och sedan skulle jag sparka honom på höften, den sida av höften som han hade opererat och som gjorde att han haltade. Det skulle göra ont, han skulle inte kunna springa i kapp mig på väg ut ur lägenheten och nerför trappan.

Han, mannen som jag var inneboende hos, som var förbannad för att jag inte ville ha sex, som påpekade att jag betalade billig hyra...

Och så var det han, portföljmannen som visade sin penis för mig på tunnelbanan. Och han, snubben som filmade under min kompis kjol. Och de, killgänget som kom in i väntrummet på pendeltågsperrongen där en annan vän, då 16 år, satt själv, och de ropade "Knullobjekt! Knullobjekt! Knullobjekt!" högre och högre som i ett mantra.

VI STOD i en ring på dansgolvet. Basen vibrerade genom kropparna. Min kompis såg i ögonvrån en kille

närma sig och samtidigt som han tog tag om hennes rumpa slog hon till hårt över hans handled. "Vad i helvete håller du på med?" Skrek han.

De, killar som tycker att tjejrumpor är till för dem att ta på. Och så var det han, killen som stalkade en av mina närmsta vänner. Och han, den snygga killen som en tjej ville hängla med utan att bli våldtagen mot ett staket på Trädgården. Och de, männen som

DET VAR TRÄNGSEL i tunnelbanan. Min vän var då 15 år. En gubbe tryckte upp sitt finger i hennes underliv. Hon blev paralyserad. Och hon skämdes inför den man som stod mitt emot och som såg det hända utan att ingripa. Skämdes för att hon inte skrek eller gjorde någonting. Hon, kände skam när det var de som borde skämmas.

Och så var det han, den unga killen

frågor om varför hon hade haft string på sig. Och de, männen som lockade på mig som om jag vore en katt.

Och så finns det han som påpekar att det finns "hon" som utsätter "han" – "de" som är kvinnor. Som har helt rätt i att det är jävligt fel också, men har fel i att jämföra. Olika fysiska förutsättningar och olika upprepningar av händelser – om och om igen av många. I kvinnors kollektiva minne finns mycket sparad. Mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem.

Och han, som påpekar att det inte handlar om alla män. Nej, självklart, långt ifrån alla män, men alldeles för många. Inte alla män, men nästan alla kvinnor. Alla känner någon som har blivit utsatt men ingen känner en förövare.

Det var rast på skolan och min kompis var åtta år. De var också barn, ett eller två år äldre. De, pojkarna som blockerade utgångarna i klätterställningen, några som nervöst flinande tittade på och han som sa: "Dra ner gylfen, blunda och räkna till tio."

De, pojkar som redan i barnsben hade lärt sig – någonstans och av någon – att tro att de har rätt till kvinnokroppen. 🚫

DEN SNYGGA KILLEN SOM EN TJEJ VILLE HÅNGLA MED UTAN ATT BLI VÅLDTAGEN MOT ETT STAKET PÅ TRÄDGÅRDEN. OCH DE, MÄNNEN SOM SKICKAR DICKPICS OCH SKRIVER HORA. OCH HAN SOM SA ATT DET VAR ETT SKÄMT.

skickar dickpics och skriver hora. Och han som sa att det var ett skämt och hon som undrade vilka som skratade. Och han, expojkvännen som tjtade till sig sex när jag inte ville.

som följde mig på cykeln och sedan satt och runkade utanför min lägenhet. Och han, min väns kärlek som slog henne. Och han, killen som kom undan i en rättgång och hon som fick

★ BOENDEKONOMI ÄR ★
JÄTTEKUL!

15 NOV ERICSSON GLOBE

350kr

ETT INITIATIV AV

SBAB!

Köp biljett på axs.com/jattekul

Mia Skäringer | Björn Gustafsson | Nour El Refai | Erik Haag | Johan Rheborg

Regissören Karin Fahlén har gjort en komedi om en familjesemester i frigörelsens tecken. *All inclusive*, med bland andra Suzanne Reuter, Liv Mjönes och Jennie Silfverhjem i rollerna, har redan kallats för "årets roligaste film". Men den är motsatsen till en ytlig och glättig komedi. **TEXT ALEXANDRA SUNDQVIST FOTO JONAS MALMSTRÖM**

INKLUDERAR

Det finns en rörande scen i Karin Fahléns film, där Inger, spelad av Suzanne Reuter, försöker se en framtid för sig själv efter att hon hittat sin make i "pärmmrummet" på företaget med en yngre kvinna, alldeles innan familjen ska åka på charter till Kroatien för att fira hennes 60-årsdag.

Inger väljer att resa ändå, med sina två vuxna döttrar – den uppstyra trebarnsmamman Malin, spelad av Jennie Silfverhjem, som lever sitt som om det vore ett Excel-ark, och den livsbejakande, kaotiska Tove, spelad av Liv Mjönes, som rafsar ner sin packning full av smutstvätt i en IKEA-kasse.

"Men det kanske faktiskt är lika bra", säger Inger trevande, där hon går längs strandpromenaden. "Jag trodde bara att vi skulle dö tillsammans."

Det hela utvecklar sig till en tävling mellan systrarna om vem som bäst kan trösta mamman efter pappans otrohet. Malin tror att stillsamma utflykter är vad mamman behöver, medan Tove har en helt annan lösning. För att pigga upp mamma betalar hon i smyg sitt eget one-night stand, konstnärssjälén Antonio, 40, för att ta uppvakta Inger en kväll.

Det hela får oväntade följder...

– Inger är en kvinna som inte frigjort sig. Hon har levt sitt liv som en slags hemmafru och har ingen egen yrkesidentitet. Hon är en sorts kvinna som fortfarande finns i Sverige, som levt genom sina barn och genom sin man och så rycks mattan bort, och så står hon där – och tänker "vem är jag?", säger Karin Fahlén, och fortsätter:

– Men under resan lever hon verkligen upp. Man kan säga att hon frigörs genom den här katastrofen och i och med det så frigör

hon också sina döttrar från deras låsta roller. Den här krisen blir utvecklande för alla tre.

Filmen är baserad på en dansk förlaga med samma namn från 2014. Karin Fahlén såg dock inte den danska filmen förrän hennes egen var klar.

– Jag valde att inte se filmen, eftersom jag ville ha en egen bild av det jag läste. Och eftersom vi inte skulle göra den filmen kändes det meningslöst att titta på den. Jag ville modernisera och framför allt försvenska den. Även om vi bor i Norden så tror jag att humorn ser ganska annorlunda ut i Sverige jämfört med i Danmark. Sen har jag också arbetat med tre skådespelare som är komiska genier och som hjälpt till att få

JAG SKRATTAR ALDRIG ÅT NÅT SOM INTE OCKSÅ ÄR SORGLIGT.

fram en snärtig dialog i manuset. Jag föll för relationsproblematiken i den här berättelsen – och den har vi skruvat på, undersökt och till och med gjort slapstick av.

Resultatet är en annorlunda komedi där Suzanne Reuter, Liv Mjönes och Jennie Silfverhjem briljerar i sina respektive roller – delvis på grund av komplexa relationer mellan karaktärerna.

Någon ytlig och glättig komedi är det inte, snarare det motsatta.

– Jag skrattar aldrig åt nåt som inte också är sorgligt, jag tycker inte att den typen av lättsmält humor är rolig. Jag skulle ha svårt att göra den typen av komedi, jag vill beröra

på alla plan. För mig personligen är det mörkret jag skrattar mest åt, jag har alltid haft en slags överlevnadshumor. Och det tror jag är en bra strategi, inte minst om man kommer från en storfamilj, som jag. Jag har en fem syskon och sen har jag fem barn, de är allt från helsyskon till halvsyskon till bonusbarn. I en sån familjekonstellation tror jag att skrattet är den enda överlevnadsstrategin man kan ha. För det kommer alltid att vara... kaos, säger Karin Fahlén, som passande nog också regisserat ett avsnitt ur första säsongen av tv-serien *Bonusfamiljen*.

KARIN FAHLÉN HAR levt hela sitt liv bakom kameran. Kärleken till film fick hon redan som barn. Som dotter till ljudteknikern Sven Fahlén och produktionsledaren Elisabeth Fahlén fick hon tidigt följa med på filminspelningar, på åttiotalet utbildade hon sig till maskör och började så småningom att skriva manus.

Men det var först för sex år sedan som hon började regissera. 2013 debuterade hon i långfilmsformatet med dramat *Stockholm Stories* (2013), där Jonas Karlsson – som också medverkar i hennes nya film – hade en av huvudrollerna.

– Jag älskar magin med film, att få hamna i det magiska en liten stund. Det är den där förhöjda verkligheten jag letar efter. Sen har jag alltid älskat att arbeta kollektivt. En filminspelning är som en komprimerad relation, där man verkligen känner att man lever. Det är kallt och jävligt, man är trött och hungrig. Man utsätts för varandra på ett annat sätt än om man glider omkring och gör nånting man inte brinner för. Men vad skulle man göra annars? ☹

KARIN FAHLÉN YRKE: Regissör, manusförfattare. **BOR:** I hyresrätt, nära Karlaplan. **ÅLDER:** 56 år. **FAMILJ:** Man, tre döttrar, två bonusbarn och hund.

AKTUELL MED: Filmen *All Inclusive* som har biopremiär 10 november. **BAKGRUND:** Konststudier i Cambridge samt utbildad vid Dramatiska Institutets maskörinje, 1985-1988. Regisserade sin första långfilm *Stockholm Stories* (2013). Stod också för regin i ett av avsnitten i första säsongen av tv-serien *Bonusfamiljen*.

NYA ARBETSKLÄDER

Situation Sthlms försäljare har nya arbetskläder. Från Beckmansseleven Julia Andersens vinnande prototyp och mönsterskiss, via tillverkaren Fristad Kansas ritbord, testlab och fabriker, så är en specialtillverkad, västförsedd parkas äntligen klar. Jackan är vindtät och vattenavvisande, tillverkad av 75 mönsterdelar fördelat på 8 olika material. Totalt består jackan av 39 olika komponenter. Med en väst man kan ta av och på för att synas när man säljer tidningen. Och för att inte göra det när man slutat sälja. TEXT ULF STOLT FOTO MAGNUS SANDBERG

Det är så kul att ha varit med hela vägen från första mötet med eleverna på Beckmans till att jackan nu är klar och är vårt nya arbetsplagg. Jag tycker den är jättefin. Ann Malmberg

Från utställningen O/Synlig på Fotografiska vintern 2016 där alla tolv bidragen visades för allmänheten.

Försäljarna får en första genomgång av Beckmans-elevernars olika designförslag.

Att synas på gatan i samband med tidningsförsäljningen är viktigt av flera skäl.

Arbetskläder ger en tydlig identitet för den som bär dem, att synas på gatan är för köparen viktigt i själva säljarbete. Och ju smidigare det går att sälja tidningen, desto mer stärks självkänslan för den som säljer tidningen.

Och desto viktigare och betydelsefullare känns sysselsättningen med att sälja Situation Sthlm.

Efter att en längre tid ha hört från allt

fler av tidningsförsäljarna att de skulle vilja ha en jacka eller ett plagg som tydligare utmärkte dem, fick dem att synas bättre på gatan, insåg vi att det var en synpunkt att ta på allvar.

Tidningsförsäljarna har genom åren haft en massa olika arbetskläder – jackor, byxor, västar, t-shirts, mössor, regncapes, väskor, löpsedelshållare och annat material – i syfte att vara väl synliga på gatan när de står och säljer tidningen.

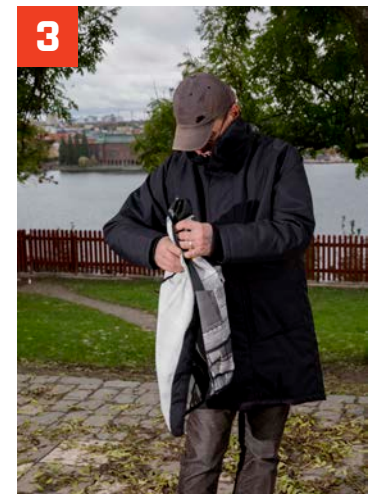
Men aldrig tidigare har de haft en specialdesignad jacka. Som från allra första

början är framtagen och ritad med utgångspunkt i deras önskemål om allt från material till färger till fickornas placering till det kanske viktigaste – att det gick att ta fram en jacka där man kunde gå från att vara synlig tidningsförsäljare till att vara anonym när man sålt klart för dagen.

När tanken väcktes att skapa nya arbetskläder för försäljarna som skulle synas bra i stadsbilden, vände vi oss till Beckmans sistaårselever. För att få in nya tankar, andra perspektiv, en annan infallsvinkel och en lite annorlunda syn på hur man kan

MED VÄSTEN PÅ

En detalj som är utmärkande för Situation Sthlms jacka är västen som säljaren tar på sig vid försäljning. Västen är insydd i jackan och ligger placerad i en längsgående ficka på höger sida. Västen sätts på och knäpps framtill med tryckknappar och har Situation Sthlms logotype i reflekterande text på både ryggen och på vänster sida av bröstet. När västen tas av är försäljaren åter privat.

Fäller man upp kragen hela vägen och drar upp och sen sätter på sig en mössa så fryser man inte om öronen i alla fall. Janne Wallin

Julia Andersen som designade den nya jackan.

Nej, gud vad bra att man kommer åt fickorna genom västen. Och det är såna här muddar som värmer handen med hål för tummen. Och så är fickorna fodrade med fleece. Leila Kuttinen

utforma ett plagg – en annan tolkning av vad arbetskläder är och, kanske viktigast, vad arbetskläder kan vara.

Tolv elever från avgångsklassen kom till Situation Sthlms redaktion förra hösten och satte sig ner med försäljarna i en första briefing, där försäljarna gav dem sin syn på plagget, sina tankar och synpunkter på hur de ville att den nya jackan skulle vara.

Efter någon vecka visades de första skisser eleverna gjort. Ytterliggare någon vecka senare var de första prototyperna av plaggen uppsydda och visades draperade på prov-

docka. Kort därefter var samtliga plagg färdigsydda och presenterade för försäljarna.

De tolv jackorna ställdes också ut för allmänheten på Fotografiska under en vecka på vintern 2016.

Försäljarna röstade sedan fram det bidrag de ville se som sin nya arbetsklädsel. Och det var Julia Andersens ulljacka med en hög krage och som hade ett specialdesignat mönstrat foder – ett avtryck av en bild av Kaknästornet i gråskala med tidningens logotype – på insidan av plagget, som vann. Tanken med det mönstrade

fodret var att kunna vända jackan efter att man jobbat klart.

– Just motivet, att jag ville ha med själva tidningen in i designen och nåt som verkligen kännetecknar Stockholm i ett print, fanns med mig tidigt i min designprocess. Vi hade fått med oss tidningar från första mötet med försäljarna på redaktionen, så jag började riva ut grejer ur tidningen och scanna och kolla på för att hitta ett mönster jag gillade, berättar Julia Andersen.

Till slut hittade hon en bild av Kaknästornet, tagen av fotograf Tove Falk Olsson till ►

4

5

6

Den här jackan är ju görsnygg. När man slutat sälja för dagen och inte har västen på ser den ju ut som en vanlig snygg jacka, liksom. Pierre Blom

boken *Sthlm brutal – innerstadens arkitektur under 60- och 70-tal*, och publicerad i ett reportage om den boken i nummer 218 i oktober 2015.

– Kaknästornet passade bra in, det är grafiskt snyggt och liksom säger mycket om Stockholm, är en tydlig symbol för staden som alla känner igen.

Sedan kom tillverkaren Fristad Kansas in i processen. Med mångårig erfarenhet av att designa och ta fram profilkädrer, ställde de sitt kunnande och sin expertis till förfogande för att den jacka de tillverkade åt

Situation Sthlms försäljare konstruerades och designades för att klara av det hemlösa livet på gatorna i Stockholm.

Man utgick från prototypen och mönstret och tillsammans med Julia Andersen gjordes anpassningar, utvecklingar och förändringar av både materialet – ull var exempelvis inget bra ytmaterial då det tar upp väta – och detaljer i design och konstruktion. Där bland annat, i stället för ett mönstrat foder och en jacka man kunde vända, idén om en tillhörande väst, fastsatt i jackan och med en insydd förvaringsficka

för västen utmed höger sida, utvecklades.

Där västen designades med trycket av Kaknästornet och tidningens logotype både fram och bak i reflekterande tryck. En väst man kan ta av och på, så man både kan synas extra tydligt i gatubilden när man säljer tidningen, men sedan anonymt smälta in i densamma när man inte längre säljer.

Precis så som Situation Sthlms tidningsförsäljare ville ha sin jacka.

Nu är den här. Du kan se jackan bäras av din säljare på gatan från 26 oktober. 📍

Så västen är i fickan på sidan här? Man tar fram den och sätter den på sig när man säljer? Ok... ja det var ju inget problem att göra det.

Markku Ranta

Jackan är riktigt varm, det känner man. Jag har bara t-shirt på mig under nu och måste dra ner dragkedjan lite.

Roger Weijmar

SITUATION STOCKHOLM PARKA

FRISTADS® KANSAS®

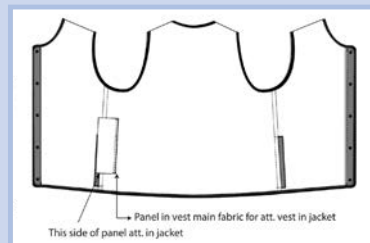
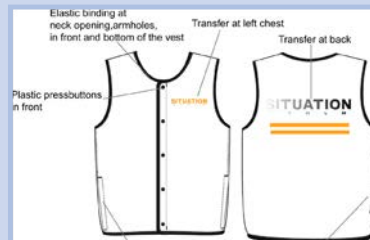
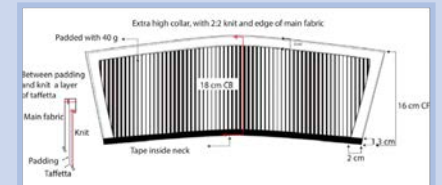
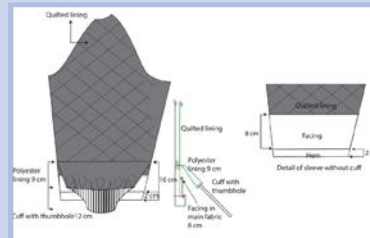
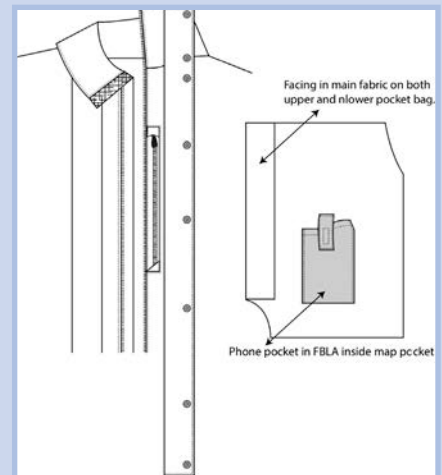
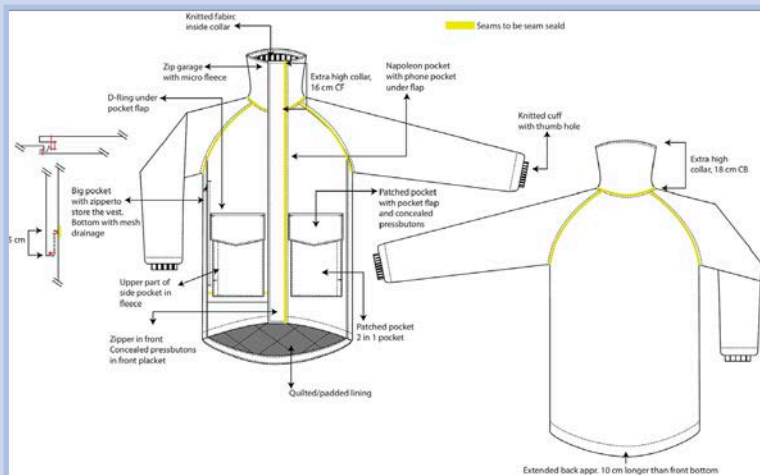
Design Detail

StyleNo: 126307 Version: A

Tech Pack Date: 29/08/2017

Style Descrip.	Situation Sihlm parka	PDC	Boras PDC	Status	Approved
Dev No	BO21563	Brand	Fristads Kansas		
Gender	Unisex	Customer			
Entity Style No					

Feature Detail	Measurement / Qty	Stitch Type	Comments
Joining	0,6	1 needle tape seam	Taped seams: fasten collar, sleeves and front placket
Outside bartacks	17	Bartack	Fr pkt 6*2;D-ring*1;opening for vest*2;pocket opening on vest 2*2
Inside bartacks	6	Bartack	Phone pkt *2; map pocketbag*2; place for fasten vest *2
Stitches	2cm	1 needle	Stitch along hem
Stitches	0,2cm	1 needle	Top stitch
Stitches	0,5cm	1 needle	Top stitch on shoulder and side seams on vest
Loops	10cm	Hanging loop	inside neck
NOTE!			Vest facing front edges must be taped before binding. To keep vest fronts flat.

PRODUKTIONSINFORMATION

Jackan består av totalt 75 mönsterdelar, som är fördelat på 8 olika material.

Skärsträckan för att skära till en jacka är 9 535 meter.

Tygåtgång av ytmaterialet är 2,82 m/ jacka.

Materialet i jackan är vindtätt och vattenavvisande med andasfunktion och har en vattenpelare på 10 000 mm.

Jackan består totalt av 39 komponenter, som tex tyg, vadd, foder, tråd, blixlås och knappar.

Tidsåtgången för att sy en jacka i produktion är 126,6 minuter.

VHS-NÖRD

Skådespelaren Matias Varela delar in livet i ett före och ett efter *Snabba Cash*. Och snart kanske också i ett före och ett efter *Narcos*. Som karaktären Jorge Salcedo har han setts av en publik större än han någonsin vågade drömma om i loftgångslägenheten vid Zinkensdamm där han växte upp. Hemtjänsten blev hans scenskola. När han fick rollen i *Snabba Cash* satte han stenplattor på fasaden i Boxgallerian i Kungens kurva. Och så var det ju det där med trägolv.

TEXT ULF STOLT FOTO JOEL NILSSON

Södermalm, tidigt i oktober. Vi befinner oss i runda slängar knappt halvvägs nedför kvarteret, räknat från den grekiska kolgrillsrestaurang där vi just ätit lunch, när Matias Varela – efternamnet uttalas med betoning på mellersta vokalen – blir ompromenerad på fasadsidan av ett medelålders par.

Kvinnan vänder sig först om en gång och tittar lätt undrande på honom, sedan en gång till, hon vänder sig sedan mot sin man och säger någonting innan hon till slut stannar upp några meter framför oss. När vi passerar dem vänder hon sig till Matias Varela och frågar nyfiket och vänligt "Ar du skuespiller?" Han saktar omedelbart in och tar av sina solglasögon – det ligger en lågsjunken höstsol och trevar sig ner mellan hustaken – och bekräftar att han är det. "Hva kan jeg ha sitt dig i for filmer?" Matias Varela rycker på axlarna. "Snabba Cash kanske, eller *Narcos*?" "Aha... *Narcos*", säger kvinnan och ler. De byter några meningar till, sedan ökar det norska paret på steglängden nedför Folkungagatan och Matias Varela sätter tillbaka solglasögonen och faller åter in i samtalet precis där vi befann oss innan den norska kvinnan sökte hans uppmärksamhet.

Snabba Cash och *Narcos*. Utan den ene, inte den andre. Och i det ena fallet var det dessutom tredje gången gillt.

Matias Varela provfilmade nämligen för en roll redan inför den första säsongen av *Narcos*.

– Jag fick en dussinprovspelning som min agent – jag har bytt agent sen dess – raggade fram medan jag var och spelade in *Point Break* nånstans i Centraleuropa. Det här var innan serien fanns, innan säsong

KOLLADE TIDIGT PÅ TV

–Jag är uppvuxen på spanska såpor, wrestling, helt fel grejer. Jag såg *De hänsynslösa* när den kom 1991, jag var 11 år. Min farsa hade inget filter, han bara: "Kom nu, vi ska kolla på film". Jag var sju när jag såg "Gudfadern", jag såg "Scarface" julen 1988 hemma hos min farbror. Jämfört med hur de växte upp, de kom från riktig fattigdom. Jag sitter här och gnäller... "jag jobbade på hemtjänsten och på byggen buh hu...". De kommer från nada, ett par skor på två pers. För dom var *Scarface* mysig jul-tv med sonen, "jag är en bra farsa som sitter med min son i mer än en kvart och gör nåt tillsammans".

ett. Allt jag visste var titeln och jag gjorde en väldigt statisk provfilmningsscen, en gangster snackar med en gangster om gangsterskit.

Han och motspelarna Clemens Schick och Luke Bracey, gjorde "mellan tagningar i min trailer en halvvarslad, rätt sunkig provfilmning som inte gav frukt".

– Sen när jag höll på med *Assassin's Creed* och hade sett första säsongen av *Narcos* och tänkte att "fan, jag borde kanske satsat lite mer på den där provfilmningen...". Jag insåg att det var en enorm serie och jag visste att den var en av de största serierna redan första säsongen. Plus att jag tyckte det fanns nåt vackert i att, för första

JAG GJORDE EN VÄLDIGT STATISK PROV-FILMNINGSSCEN, EN GANGSTER SNACKAR MED EN GANGSTER OM GANGSTERSKIT.

gången i mediets historia, är det en serie som primärt är på ett annat språk än engelska som är en av de största serierna.

Matias Varela provfilmade igen till säsong två. Men den här gången sa de att de liksom inte kunde göra något av det då han redan var under kontrakt för filmen *Assassin's Creed*, när de började filma *Narcos* var de inte ens halvvägs med den filminspelningen.

– Så jag kunde ändå inte vara med under säsong två. Det var tufft för mig, för jag kände att det här kunde vara en riktig öppning för mig.

Men det blev en tredje säsong av *Narcos*.

Och nu hette den kreativa producenten Eric Newman. Han hade sett Matias Varela i *Snabba Cash* redan när filmen visades i USA 2011 och han hade sett honom i *Point Break*, hans första amerikanska storproduktion.

– Han tyckte att jag var åtminstone skaplig. Då fick jag en specifik provspelning för en specifik karaktär, den jag sen spelade, Jorge Salcedo.

– Det var två provfilmningsscener – en på colombianska, en på engelska. Den ena provfilmningsscenen är sen faktiskt med i serien, det är den när jag kommer i bilen och möter DEA-agenterna i majsfälten och berättar att jag är säkerhetschef och att jag kan hjälpa dem.

Eric Newman informerade honom innan

att "det här är en stor roll och den kommer med ett stort ansvar". Karaktären Jorge Salcedo är en scentung roll, många scener per dag att spela in, som kräver struktur och dynamik och en förståelse för att det är mycket text att läsa in.

– Och jag var tvungen att tala med Colombiansk accent. Jag satt veckan innan provfilmningen och kollade Youtube, lyssnade på colombiansk musik, såg tv, kontaktade nån colombian jag känner i Spanien och snackade i telefon med honom, försökte hitta nån rytm och känsla i språket.

Men *Narcos* huvudregissör, Colombia-nen Andi Baiz, var efter provfilmningen till en början tveksam till att ge honom rollen.

– Hade det inte varit för Eric så hade jag inte fått jobbet. Det var för mycket spanska i min colombianska, tyckte Andi Baiz. Men jag lovade honom att om jag fick chansen så skulle han inte få en ung starletgrabb som ville bli Hollywood-hunk, utan en småbarnspappa som är där och jobbar på riktigt, nån som vill sätta tonen för resten av sitt yrkesliv: "Sätt en dialektcoach på mig, jag är med honom två timmar varje dag, det garanterar jag dig". Han ringde tillbaka några dar senare och: "Okej, vi kör". Men jag kände i början att han var tveksam till mig.

Matias Varela hann vara två-tre veckor ensam i Bogota i Colombia innan inspelningen satte i gång.

– Det var ovärderligt. Jag var helt själv hela tiden och gick runt på stan, satt på caféer och lyssnade på hur folk pratade. Gick på krogen, på gatan och bara började prata med nån, jag ville höra hur vanligt folk lät. Rytmen.

– Jag gick och ställde helt onödiga frågor i en sportaffär bara för att få till en dialog. Som slutade med att jag köpte ett par strumpor och inte jackan jag kollat på i en halvtimme. Och samtidigt jobbade jag i flera timmar varje dag med manuset tillsammans med dialektcoachen.

Tredje säsongen av *Narcos* har bara legat ute på Netflix sedan 1 september. Men redan nu kan Matias Varela skönja konturerna av ►

en positiv karriärmässig förändring som en direkt följd av hans medverkan i serien.

– Definitivt. Både vad gäller storleken på gage och kvaliteten på erbjudanden jag får nu. Vad *Narcos* gjort för mig är detsamma som *Snabba Cash* gjorde för mig, skillnaden är att *Narcos* är på internationell nivå. Innan *Narcos* var jag en obefintlig spelare i USA, men serien är – utan att jag har nåt med det att göra – populär i USA, och var det redan innan säsong tre. Många i USA ser den.

Narcos är en serie som har "cred i branschen, alla rollsättare, alla regissörer, alla skådisar ser på *Narcos*, oavsett om jag är med eller inte".

– Men eftersom jag är med så mycket så lägger de märke till mig, annars måste de blunda 70 procent av serien. Så nu vet de vem jag är.

– Precis som branschen såg vem jag var i och med *Snabba Cash*. Efter den fick jag *Arne Dahl*, det hade jag inte kunnat innan. Människor blev medvetna om min existens. Mitt mål har aldrig varit att bli den stora stjärnan. Mitt mål har alltid varit att bli en kvalitativ skådespelare som gör kvalitativa grejer, så att jag kan ha en lång karriär.

ATT BLI SKÅDESPELARE kunde egentligen bara vara en dröm. Och en till synes ouppnåelig dröm för en självutnämnd VHS-nörd med spanska som modersmål som växte upp på den "fula delen av Söder, Brännkyrkagatan vid Zinkensdamm".

– Det finns några kåkar där med långa loftgångar, det ser ut som Tensta. På den tiden – jag vet inte hur det är i dag – men då på åttio- och nittioalet var det arbetarklassens del av Söder. Det var inte fancy. Där var nog sista enklaven innan Söder blev vad det är i dag, men det tog lite längre tid där än på Skånegatan. Där hade de Koh Phangang, Hannas krog, Pet Sounds... Sen blev Vapenspecialisten ett Surdegshotell och då rämnade hela Södermalm.

Matias Varela sitter med ryggen mot fönstren i köket som vätter mot gatan. Precis innan han gick upp och stängde fönstret han ställt upp för vädring frågade jag honom hur han upplevt förflyttningen från den där loftgången till skådespelartrailern i Bogota.

– Burleskt... vad ska man säga?

Tycker du att du hunnit med?

– Det tror jag aldrig jag kommer att göra, och det har att göra med hur jag har växt upp. Jag växte upp i en 1,5:rummare med

MIN SANNING BLEV FÖR DEM EN FANTASI, EN LÖGN, VILKET IBLAND SKAPADE ETT UTANFÖRSKAP SOM SEN KANSKE GJORDE ATT JAG DROGS TILL FILMEN.

min mamma och pappa och ibland en person på soffan. När jag växte upp pluggade min pappa och jobbade på restaurang samtidigt, så honom såg jag inte mycket av. Min mamma var hemmafru, hon började jobba på förskola när jag var 12-13 år. Farsan jobbade sen med ekonomi, var med om krascherna 1992 och 1998 vilket påverkade honom, och gick tillbaka till kroglivet igen. Min farsa har alltid varit hårt arbetande. En bra snubbe, det har gått bra för honom. Han har haft perioder då det varit tuffare och de inträffade väl i mina tonår. Min lillebror, som är tolv år yngre än mig, har haft

en helt annan uppväxt. När det började gå bra för farsan hade jag flyttat hemifrån.

Flyttade du tidigt?

– Ja, det gjorde jag. Och mina föräldrar var unga när de fick mig, min farsa är bara 23 år äldre än jag. De kommer från samma by i Spanien dit vi alltid åkt sen, alltid firat jul och somrar där i Cambados i Galicien i norra Spanien, vid atlantkusten precis ovanför Portugal. Vi har en anknytning dit som är väldigt stark.

Matias Varela växte upp med spanska som modersmål och första språk.

– Jag lärde mig svenska efter spanska.

Hemma pratade vi bara spanska, jag hörde mina föräldrar prata svenska första gången typ 1993... Jag gick i spansk skola dessutom. Jag gick först på svensk skola, när jag var klar där gick jag två dar i veckan till Åsöskolan och körde spanska tre timmar till. Så jag gick i skolan hur mycket som helst.

Bara språkundervisning?

– Nej, det var matte, historia, geografi på spanska. Mina föräldrar tyckte det var en bra idé, men det skapade ett skolhat som gjorde att jag la ner skolan när jag var 17 år. Men det gav mig nåt som få har – nu vet jag inte riktigt hur det är med andra icke-svenskar – för jag vågar säga att det är få svenskar som pratar spanska som jag gör. Det är sällan jag träffar nån i Sverige som pratar spanska som ett modersmål. Ofta pratar de bra, bra ordförråd och så, men man anar en svensk accent bakom, det hörs i diftonger, i synkopering av ord. Jag

pratar spanska lika bra som svenska. Eller bättre.

Somrarna spenderade Matias Varela med familj och släkt i Spanien, från det att han var liten fram till tidiga tjugooårsåldern.

– När jag var liten var det så extremt stor skillnad mellan mitt liv i Stockholm och somrarna i Spanien. Det var som att mina kompisar i stan trodde att jag ljög när de frågade vad jag gjort och jag svarade att "jag var med morfar när de ringade in ett tonfiskstim på tio tusen tonfiskar, varav den största var på över fyra meter och vägde 380 kilo". De bara: "Va fan snackar du om?"

– Min sanning blev för dem en fantasi, en lögn, vilket ibland skapade ett utanförskap som sen kanske gjorde att jag drogs till filmen, till fantasin, till berättandet. Jag vet inte.

Matias Varela är född 1980, han växte upp och navigerade genom tonår och blev myndig under årtusendets sista decennium. Vilket han tror verkligen präglade den tiden.

– Jag vet inte om jag glorifierar min tonårstid, men jag tror att nittiotalet var annorlunda just för att det var slutet på ett milenium. Nittiotalet är liksom det sista talet, som tjugotalet, trettiotalet, sextiotalet. Sen tar det slut, sen blir det bara retro och plagiat på det som varit. Eller så börjar jag bara bli gubbe, jag vet inte... Vi väntade med spänning på den flygande skateboarden och Nikeskorna som kan knyta sig själva.

Hur var den tiden för dig?

– Jag slets mellan identiteter – är jag svensk eller är jag spansk? Då hade jag inte kommit fram till att jag bara är en Homo Sapiens som alla andra. Försökte hitta min identitet. Jag gick i det som då var Sveriges största skola, Eriksdalsskolan, en ganska problemtung skola då med mycket bråk.

Hur funkade skolan?

– Jag tyckte det var kul och spännande, men min energi låg på rasterna, inte på lektionerna. Jag var mer fokuserad på att hitta en plats i en vänskapskrets, att passa in och skaffa mig kompisar, än att vara bra på lektionerna. Kanske för att jag inte hade så många vänner tidigt i livet. I Spanien på somrarna hade jag mitt sammanhang, medan här i Stockholm hade jag bara några få vänner.

– Jag firade min första svenska midsommar när jag var typ 18 år. Men oftast jularna

här i stan med Kalle Anka som alla andra.

Matias Varela berättar om jularna i Cambados som firades 25 december, "man äter skaldjur och har sig", och om sin pappa som är en duktig kock som kunde ägna hela dagar åt att laga middag. Och om kompisarna som brukade skämta om deras kyl "för att det kunde ligga så skumma grejer där".

– Det kunde ligga en åttaarmad bläckfisk på fem kilo där. Eller fyra fiskhuvuden på en assiett med plast på som det skulle kokas fond på senare. Jag har ätit gott hela uppväxten. Farsan är en jävligt duktig kock. Galicien är mycket matfokus. Mycket seafood.

– Den första ketchupflaskan gjorde sitt intrång i vårt liv när min lillebror växte upp. Då hade mina föräldrar hunnit leva här mycket längre och var mer acklimatiserade.

Ett stadigt sommarjobb han hade från tidiga tonår var att plocka skaldjur.

– Man krattar sandbotten med en kratta när tidvattnet är lågt. Tänk dig en kratta, och på den krattan är det som en håv av metall med räfflor, så skakar du den och sanden och skiten faller ur, kvar blir musslorna – hjärtmusslor, kammusslor, vongole, skarpmussla, allt det där. Man har en uppblåst innerslang av ett traktordäck som flyter bredvid, knyter ett rep runt magen och drar den med sig. Inne i däckets ligger ett nät och däri lägger man musslorna.

– Man hoppade i, plockade och sålde sen till tanterna. Man fick upp nåt ton, gick ut vid två på natten och sen kom tillbaka in vid nio på morgonen. Det är tidvattnet som bestämmer, man går ut när det är på väg ut, och in när det är på väg in igen. Jag gjorde det på somrarna från det jag var 13 till jag var typ 22-23 år. Varje sommar, men olika mycket.

DET HÄR MED TRÄGOLV

– Jag har en nästan pervers relation till trägolv. Vi växte upp i en sjuttio-talslägenhet med loftgång, men många av mina vänner hade sekelskiftslägenheter eller kåkar med fina golv. Så jag har en nästan kinky relation till trägolv. Nåt jag kanske måste akta mig för att inte gå för djupt in i när jag blir äldre. Jag värderar nästan min framgång i trägolv, det är fan sjukt. Det är ju för att jag själv inte hade det. Trægolv symboliserar välstånd för mig, det går djupt. Under ett ganska långt tag väntade jag tills jag var själv eller tills familjen sov, sen gick jag och fyllde i repor med bets om det blivit några i trägolvet, så det blev snyggt, jämna ytor...

**JAG TYCKTE JAG VAR VÄLDIGT
BEGÅVAD, MEN JAG HADE INTE
NÖTTS AV LIVET, DET HADE
INTE FÅTT SLIPA TILL MIG
ÄNNU, JAG VAR UNG OCH DUM
MED BRA SJÄLVFÖRTROENDE
MEN DÅLIG SJÄLVKÄNSLA.**

MATIAS VARELA GICK teaterlinjen på Södra Latin, ”jag kom in där stolpe in, verkligen. Jag hade dåliga betyg, dyslexi, bråkig i skolan, störig och kaxig”. Det första skådespelarjobb han fick var som karaktären Miguel ”Mischa” Santos i lågbudgetsåpan *Nya tider* som visades i TV4.

– Det här var precis i slutet på såpans guldålder, sen kom *Big Brother* och produktionsbolagen insåg att ”varför ska vi betala löner till skådespelare, det räcker att trycka in folk i ett hus, sätta upp kameror och ge dem alkohol och alla applåderar”.

Han hade ett tvåårskontrakt, men de var nöjda och tackade för hans insats efter ett år.

– De tyckte inte att jag skötte mig. Och det hade de nog rätt i. Med facit i hand var det bästa som kunde hända mig att jag fick sparken. Jag var stöddig och dum, trodde att jag var Gary Oldman och att alla andra var skitdåliga, hade synpunkter på manus och bildvinklar. Tänk dig själv – en svartskalle, 19 år gammal, som kräver en närbild... fotograferna bara tittade på varandra.

– Jag tyckte jag var väldigt begåvad, men jag hade inte nöjts av livet, det hade inte fått slipa till mig ännu, jag var ung och dum med bra självförtroende men dålig självkänsla.

Han åkte till Thailand i sju månader, kom hem och stod utan jobb. Och att fortsätta som skådespelare visade sig inte fungera alls.

– Det var ett annat Sverige då, det fanns inte några jobb för en svartskalle då: ”Tyvärr, vi har ingen invandrarkaraktär i den här produktionen”.

Hur kändes det att inse det?

– Det var lite jobbigt, visst. Men jag tänkte att jag kommer aldrig kunna bli skådespelare för det måste man liksom födas in i. Du måste ha nån familjemedlem eller nåt som... det är en bransch som alla vill va i och dörrarna öppnas inte för vem som helst. Man måste va nåns son eller dotter eller kusin eller farbror. Eller bara passa in. Men jag passade inte in.

– Mina föräldrar är inte svenskar, de har aldrig lärt mig att liksom tona ner mig och tänka på att vara si eller så... det är inte så jag är uppfostrad. Så jag kände inte att jag passade in.

Det första jobbet han hade efter hemkomsten från Thailandsresan var inom hemtjänsten på Södermalm, kring Skanstull

och Södra stationsområdet.

– Jag kanske gjorde några byggjobb också, men hemtjänsten blev väldigt tongivande för mig. Där var jag omtyckt av gamlarna, de tyckte jag var rolig och snäll och trevlig mot dem. Och jag blev också involverad i dem, för mig var det märkligt: ”Var fan är era barn nånstans?”. Jag kommer ihåg hur min gammelmormor dog hos min mormor, hon var 96 år gammal, jag var sju-åtta. Min mormor dog inte ensam heller, min morfar kommer inte dö ensam, han bor med min morbror.

Det var jobbigt att förstå att de var så ensamma och att han var deras enda kompis, han och de andra som arbetade inom

hemtjänsten.

– När människor är nära slutet minns de sin början och blir ofta väldigt ödmjuka i förhållandet till sig själva och sin omgivning. De här gamla människorna berättade sina liv för mig. Och i deras liv, i deras berättelser om sina liv, fann jag sanningar, jag förstod vad som lett dem att hamna där de hamnat, vilka val de kanske kunnat göra annorlunda, varför deras liv blivit som de blev.

– Det var som ett kalejdoskåp av människöden. Och som skådespelare handlar det ju om att skapa trovärdiga karaktärer med en början, en mitt och ett slut. Längre fram i livet kunde jag applicera det jag hört under

åren på hemtjänsten i mitt yrke som skådespelare. Det var den bästa scenskolan.

NÄR FOTOGRAFEN BER Matias Varela att vrida huvudet lite mer åt vänster under omslagsfotograferingen i studion i Årstadal kan han inte det. För han föll ner från en

JAG ÄR INTE RÄDD FÖR NERVOSITETEN, DEN ÄR LIVSVIKTIG FÖR MIG, EN TYDLIG BAROMETER SOM VISAR MIG VAD SOM STÅR PÅ SPEL OCH HUR VIKTIGT DET ÄR.

byggställning en gång när han efter hemtjänsten jobbade på byggen – det var bättre betalt, helt enkelt – och landade i en öppen container fylld av glasull.

– Hade jag inte landat just där hade jag nog fått större problem, det var väl typ andra-tredje våningen jag föll från.

Det var i byggsvängen Matias Varela jobbade när han var i Spanien med sin mamma och lillebror för att hälsa på en kompis på en båt som nyss muckat från fängelset och som han inte träffat på några år.

– Min mamma och min lillebror hade båda två med sig var sitt ex av boken *Snabba Cash*. Jag tyckte det var lite spännande att både min mamma och lillebror hade med sig samma bok. Så jag tog med boken ut på båten, jag visste vi skulle vara ute några dar, och började läsa.

– När jag läst klart den tänkte jag att om jag nånsin ska ha en karriär som skådespelare i Sverige, så är det om den här boken blir film och jag får spela Jorge. Det är min enda möjlighet, annars kommer jag aldrig bli skådis.

Så han ringde några samtal, bland annat till producenten Fredrik Wikström, och snackade till sig en provfilmning – kom dit i byggkläder med verktygsbälte på och hjälmen under armen, ditskjutsad av en kollega.

– Daniel Espinosa som regisserade var inte helt nöjd, men han såg nåt så han gav mig en andra provfilmning, som blev en tredje, en fjärde, en femte, en sjätte, en sjunde och en åttonde provfilmning. Det tog mig två månader att få det där jobbet.

När han fick reda på att han fått rollen som Jorge Salinas Barrio i *Snabba Cash* – han nominerades sedan till en Guldbagge

för sin prestation – jobbade han och 15 andra gubbar med att bygga Boxgallerian, ”den här stora svarta mittemot Kungens kurva”.

– Vårt uppdrag var att sätta alla stenplattor på fasaden, det är tungt med fasadarbete. Och extra tungt i Sverige för att det är

kallt. Det är inte roligt att stå där i december på en lift tjugo meter upp i luften och pilla – man måste ta av sig handskarna för finliret. Jag kom och sa att jag fått rollen i *Snabba Cash* och att jag inte skulle komma tillbaka. De fattade hur stort det var för mig för jag var en av dem.

För Matias Varela finns ett tydligt före och efter *Snabba Cash*.

– Det är som att jag levt två liv. Ett från det jag föddes till jag var 29, och ett från jag var 29 till nu.

Men det innebär inte att allting bara flutit på sedan dess. Efter att ha filmat *Assassin's Creed* och innan han landade rollen i *Narcos* blev det lite stiltje, Matias Varela var nybliven pappa och räkningar skulle betalas.

– Då gjorde jag fem-sex månader som stadsbud, som flyttgubbe. Folk var liksom ”varför gör du inte lite reklam, bla bla, du har ju ett namn”. Men jag vill inte det. Jag tycker inte det är fullt att jobba. Att flytta några lådor från punkt A till punkt B ain't no thang, jag har jobbat hela mitt liv.

– I dag har situationen förändrats, i och med *Narcos* och i och med en del andra saker. Än en gång är jag tacksam att det inte bara flöt på i gräddfilen från *Assassin's Creed* till nåt annat. Det var skönt med ett lite avbräck, jag blev påmind om var jag kommer från och värdet av det jag har.

Att vara skådespelare är ett ganska obarmhärtigt bedömningsyrke, och ju större roll, desto mer står på spel – åt båda håll.

– Det som avgör om du kan utföra yrket är ju om du kan omvandla den här nervositeten till fokus. Nervositet är en viktig komponent, den dag jag inte är nervös blir jag blasé och då blir jag dålig. Jag är inte rädd

för nervositeten, den är livsviktig för mig, en tydlig barometer som visar mig vad som står på spel och hur viktigt det är.

– När jag kom till Bogota visste jag att det var säkert hundra miljoner som sen skulle se vad jag gör. Och det måste jag palla. Den här gången gick det bra. Men det kunde gått åt helvete, då ska du leva med det.

Du använde tidigare ordet VHS-nörd om dig själv vid nåt tillfälle.

– Jag är ju i grund och botten en kille som hade ett verkligt starkt intresse för... en videonörd, helt enkelt, en VHS-nörd. Grunden till min yrkesbana är inte att jag blev skedmatad med kultur i min barndom utan att jag drogs till film.

– Jag har suttit och spolat mina VHS-band och kollat hur skådespelare gör i vissa scener, jag spolade sönder kassetterna så de inte gick att se på mer.

MATIAS VARELA HAR spanskt medborgarskap. Och han drömmer bara på spanska.

– Jag tror det har att göra med att det är mitt modersmål. Ofta när jag vaknar tar det mig en nanosekund att fatta att jag är svensk. Vilket är sjukt, eftersom jag spenderat det mesta av min tid här.

Och han blir nog kvar i Sverige och Stockholm.

– Jag vill att min son ska gå i förskola här, jag gillar verkligen Sverige. Men jag ser inte mig själv som varken svensk eller spansk egentligen. Jag tror nationalistisk tillhörighet är lite farligt, att försöka personifiera sig med en nation. Jag är Stockholmare och jag är Galicier. Men jag är lika bortkommen i Barcelona som vilken svensk som helst, det är bara det att jag förstår vad de säger. 🇸🇵

MATIAS VARELA

NAMN: Louis Matias Karl Padin Varela

FÖDD: 23 juni 1980 i Katarina Församling på Södermalm. Uppvuxen vid Zinkensdamn.

BOR: Södermalm

GÖR: Skådespelare. Småbarnspappa. Trägolvsafficionado.

AKTUELL: Gör sin tredje stora roll med karaktärsnamnet Jorge när han spelar säkerhetschefen Jorge Salcedo i säsong tre av *Narcos*, hade premiär 1 september på Netflix. Har tidigare spelat Jorge Salinas i *Snabba Cash*-filmerna och polisen Jorge Chavez i Arne Dahl-filmerna om A-gruppen.

En bortglömd kyrkogård, ett ofrafikerat tågspår och ett folktomt badhus. På en promenad från Gullmarsplan, längst med Årstaviken och bort till Liljeholmsviken kan man skåda spår av ett Stockholm som varit, och som väntar på att bli något nytt. TEXT LAURA PYNNÖNEN FOTO JONATHAN W.H.

KVAR I STADEN

Kolerakyrkogården

En ensam shar pei med sorgsen uppsyn ser sig omkring i folkmyllret på Gullmarsplan. Förbipasserande frågar förstrött varandra vems hunden är, men ingen ägare ger sig till känna. Hunden tar sig nedför trappan från torget, förbi bowlinghallen och under tunnelbanebroarna. På en parkbänk i slutningen på andra sidan sitter husse med en ölburk i handen. En bit ifrån dem tornar ett stort järnkors upp i backen. Där under vilar skeppsbyggmästare Johannes Weilbach, avliden i kolera år 1853.

Ett stenkast från korset sitter den nyblivna mamman Elena Lindahl på en träbänk, med sin sovande bebis i barnvagnen framför sig. Hon har inte upptäckt korset, som döljs bakom kraftiga trädstammar.

– Jag ägnar mycket av min mammaledighet till att promenera och upptäcka nya platser. Det är första gången jag är här. Det är som en mysig liten skog, med många fina träd. Luften känns ren här, säger hon.

En sliten informationsskylt vid en av parkens ingångar berättar att hundratals koleraoffer begravdes här på 1800-talet. De avlidna fördes med hästdragna kärror till kyrkogården nattetid, och jordsattes följande morgon. Upp till 16 kistor sattes ner i varje grav.

– Det var i förberedelse för kolerans utbrott som man började förbereda den här begravningsplatsen. Man inhägnade den med ett trästaket och planterade lövträd längs de grusgångar som löpte över

begravningsplatsen. Och så uppförde man ett boningshus för dödgravaren också. Det är det som ligger kvar i hörnet av kyrkogården än i dag. Den var ordnad på ett annat sätt än man ser i dag, säger Lena Lundberg, byggnadsantikvarie på Stadsmuseet.

I dag är de enda synliga resterna av kyrkogården det stora järnkorset vid parkens ena ände, och kyrkogårdens kvarvarande gravstenar som år 1947 flyttades till ett gemensamt inhägnat hörn vid dödgrävarbostället i andra änden av parken.

– Jag tänker att platsen aldrig riktigt fått upprättelse som en miljö som man är stolt och tacksam över. Ursprungligen anlades kyrkogården för fattigt folk och dem i utkanten av samhället, vilka det inte gavs utrymme för på innerstadens kyrkogårdar. Jag tycker att den stämpeln fortfarande ligger kvar, säger Lena Lundberg.

Innanför inhägnaden kring dödgrävarbostället sitter en man klädd i blå arbetsbyxor och skinnjacka på en av de omkullfallna gravstenarna. Bakom honom ljuder Nynäsvägens trafikdån och tunnelbanans gnissel. Han bjuder på cigaretter och berättar att han är väl bekant med platsens historia. Det blir stökigt i parken ibland om nätterna, men i sitt hörn får han vara ifred. Grav-

stenen agerar säng åt honom flera nätter i veckan. Men det är inte hans tid att hamna under en sten än, säger han.

Industrispåret

För nästan 100 år sedan började man anlägga en järnväg som skulle fungera som förbindelse mellan tågtrafiken och fartygstafiken i Stadsgårdshamnen. Spåret sträcker sig därifrån längs Hammarbyhamnen och Tantolunden, bort till Södra stationsområdet. På vägen passerar det Södersjukhusets underjordiska katastrofmedicinska centrum.

Norra Hammarbyhamnen kullerstensbelagda trottoar är inte populär bland sträckans flanörer, till cyklisternas förtret. I stället samsas de tillsammans med löpare i neonfärgade kläder och pensionärer med rollatorer om cykelbanan som löper bredvid järnvägen. Henric Falkman är boende i området sedan slutet av åttiotalet. Han minns att det ännu när han flyttat till området gick transporttrafik längs vattnet och bort till färjorna i hamnen.

– Ibland körde man med veterantåg och ånglok på järnvägen som en showgrej, säger han.

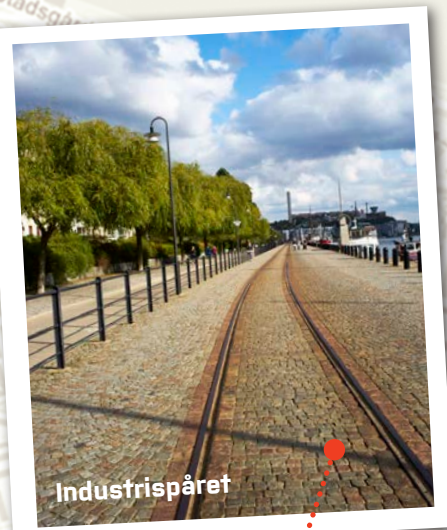
JAG TÄNKER ATT PLATSEN ALDRIG RIKTIGT FÅTT UPPRÄTTELSE SOM EN MILJÖ SOM MAN ÄR STOLT OCH TACKSAM ÖVER. Lena Lundberg

Liljeholmsbadet

Kolerakyrkogården

Industrispåret

Runt broarna vid Skanstull vill Stockholms stad bygga ett nytt bostadsområde, som åtminstone till viss del skulle täcka över den gamla järnvägen i området. Men Försvarsmakten och länsstyrelsen anser att det behövs en väg till krisberedskapssjukhuset.

– Spåren fyller funktionen av att lätt kunna till Södersjukhusets samtliga delar. Denna funktion kan till exempel behövas i ett läge som innebär förhöjd beredskap i samhället. Det kan röra sig alltifrån nå större epidemi till ett terroristdåd som orsakar mycket skada i Stockholmsområdet, naturkatastrofer, eller i värsta fall krig, säger Anders Ferdinandsson, samhällsplanerare på högkvarteret.

Ett besked om huruvida man kommer att få gå vidare med planen för ett bygge över spåret, eller om den behöver ändras har ännu inte kommit. Så länge ligger spåret fortsatt orört. Flera delar av det ligger undangömt och agerar boplats till dem som inte har någon annanstans att ta vägen. På spårområdet nedanför Skanstull pågick stadsodling under några år. Men platsen drabbades flera gånger av vandalisering och nedskräpning och i år valde man till slut att flytta odlingen från området.

Liljeholmsbadet

Mellan träden som växer vid Liljeholmsviken flyter pontonbadhuset Liljeholmsbadet. Det har legat här sedan trettioalet. Grunden till badet står öppen, men en

skylt på dörren informerar om att badet inte längre är i bruk. I över ett år har det stått igenbommat, sedan Fastighetskontoret bestämde att stänga Stockholms sista flytande bad. Badet är för farligt för att tillåta badgäster att vistas där. Redan i början av 2000-talet bedömdes badet som uttjänt. Då utfördes en renovering för att förlänga livslängden i tio år.

– Det pushades i ytterligare några år. Man har gjort återkommande tekniska besiktningar under tiden för att bedöma skicket. Nu var badet i så dåligt skick att det var tvunget att stängas, säger Jonas Uebel, chef för utvecklingsavdelningen på Fastighetskontoret.

Lilja Tinkhof är pensionär sedan början av 2000-talet, men jobbade innan dess inom äldreården. Hon minns att de brukade göra utflykter till badet för att komma ut från avdelningen.

– Jag älskar att bada. På Liljeholmsbadet var vattnet varmt och behagligt, och de hade bastu. Jag saknar det, säger hon.

Flera röster höjdes mot badets permanenta stängning. Bland annat intresseföreningen Liljeholmsbadets vänner som själva

deltagit i det tidigare renoveringsarbetet arbetade länge för badets bevarande. När det till slut stängdes fick Fastighetskontoret i uppdrag att se vad det skulle kosta att göra en totalrenovering av det igen. Kostnaden beräknades uppgå till minst 100 miljoner kronor.

– Det inte säkert att det skulle gå att genomföra en renovering ändå, för det är osäkert om badet ens skulle hålla för en transport, säger Jonas Uebel.

Istället ska badet säljas. Till vem, eller vad det ska bli i lokalen, är ännu inte klart. Ambitionen är att påbörja en försäljning i höst.

– Finns det verkligen inte pengar? Jag tycker det är värt att satsa på att bevara nåt som är skönt och mysigt, säger Lilja Tinkhof. ☺

IN I DÖDEN TRÅNGT

.....
Vi blir fler och fler människor i Stockholm, bostäderna räcker inte till, det är trångt i tunnelbanan och förlossningsvården går på knäna. Men hur blir det när vi dör? Finns det plats att begrava oss alla då? TEXT GERD ERIKSSON FOTO ARON LANDAHL
.....

Om tre år är vi en miljon invånare i Stockholm.

Och ju fler som lever här, desto fler behöver plats för sista vilan. Redan i dag är det brist på gravmark för kistor, speciellt i de nordvästra delarna av Stockholm. Kommunen står i startgroparna för att bygga en ny begravningsplats på Järvafältet.

– Totalt ska det bli 20 000 gravar och 9 000 av dem ska vara kistgravar. Tanken är att Järva begravningsplats ska vara lite nytänkande med en slags begravningsöar där det ska finnas utrymme för friluftsliv emellan. Och precis som Skogskyrkogården ska den vara till för alla, både religiösa och icke religiösa, säger Mats Larsson på Kyrkogårdsförvaltningen.

På Skogskyrkogården, som är Stockholms största begravningsplats, finns det 150 000 gravar. Kyrkogården har flera olika delar, den största är den kristna protestantiska delen, sedan finns det två muslimska delar, två ortodoxa och även några mindre delar för de som tillhör bahaj-religionen, är mandier eller katoliker.

Det finns också en större judisk del som ägs av den judiska församlingen.

– Det är fullt nu vad det gäller kistgravar

på den muslimska delen. I stället är de hänvisade till Strandkyrkogården i Skrubba. Det var från början en beredskapskyrkogård i händelse av ett tredje världskrig. Men trots att den är väldigt vacker och har 20 000 gravplatser är det bara tusen av platserna som är belagda där i dag. Det är underskattad kyrkogård, trots att man på riktigt kan ha sin grav mellan blåbärs- och lingonris.

90 procent av stockholmarna väljer kremering, hälften av dessa väljer sedan att spridas i minneslund, hälften att ha sin aska i en urngrav. För en muslim är kremering otänkbart eftersom de tror på ett liv efter detta. Den döda ska också ligga med huvudet mot Mekka och komma i jorden så snart som möjligt. Och om en stockholmare som är muslim kommer i jorden inom max tre dygn tar det i snitt tre veckor för andra stockholmare att göra detsamma.

Det beror varken på flaskhalsar eller trosinriktning utan om stressade anhöriga med fyllda almanackor.

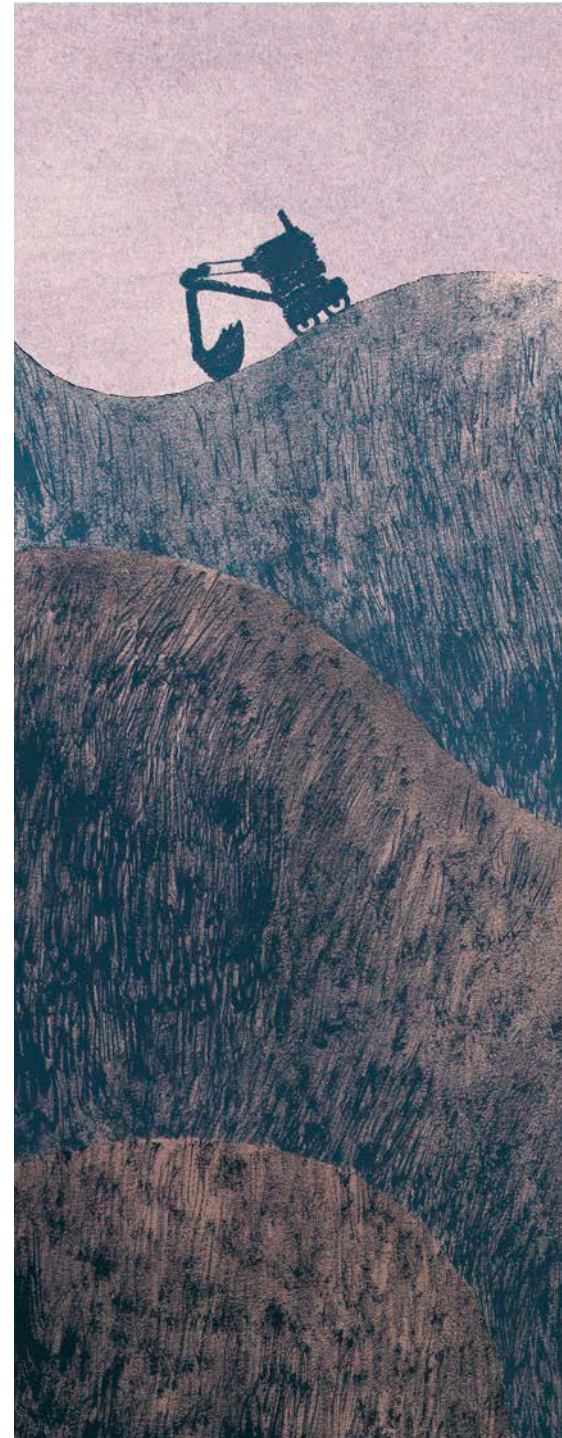
– Alla vill ha sina begravingar på en fredag för att slippa ta ledigt mitt i veckan. Men det finns bara ett visst antal fredagar varje månad, det är klart att det blir väntan. Vi har gått från att den döda står i centrum till att det är de efterlevande som gör det. Döden hade högre prioritet tidigare, säger Ulf Lernéus på Sveriges Begravningsbyråers Förbund.

EN PROBLEMATIK MED döden, som är en realitet i Stockholm redan i dag, är förvaringen av kropparna innan begravning.

Många av kommunens äldreboenden har inte längre bårhus, det vill säga kylrum. Det gör att en död kropp måste fraktas till bårhuset på ett av våra sjukhus i väntan på begravning. Platsen på bårhuset kostar kommunerna pengar eftersom sjukhusen tillhör landstinget. Vissa ytterkommuner har därför börjat ta ut bårhusavgiften av dödsboet i stället.

Och förutom att det blir överbelagt på de bårhus som finns blir det dyrare för dödsboet och betydligt fler transporter av döda människor kors och tvärs i stan.

– Tänk dig att den som dött i Upplands Väsby ska in till ett kylrum på Karolinska och sen tillbaka till Upplands Väsby igen när det är dags för begravning. Det blir väldigt många fler transporter nu än tidigare. En del gör nog en längre resa när de är döda

GRAVFAKTA

En grav är
160 cm djup.

En grav för två kistor
ovanpå varandra är
220 cm djup.

Det måste vara en meter
mellan kistan/stoftet
och markytan.

En urngrav är
80 cm djup.

Det blir fyra liter aska
av en vuxen människa.

än de gjorde när de levde, säger Ulf Lernéus på Sveriges Begravningsbyråers Förbund.

Han säger också att begravningsbranschen värnar om de döda och att de ska bli fint omhändertagna. Men att ju fler som ska hantera de döda kropparna desto större risk är det att bemötandet till slut blir ovärdigt.

På begravningsbyråerna i stan märker man inte av befolkningsökningen i Stockholm ännu.

Dödstalen är låga nu eftersom barnkullarna på trettioalet var små och de som

VI HAR GÅTT FRÅN ATT DEN DÖDA STÅR I CENTRUM TILL ATT DET ÄR DE EFTERLEVANDE SOM GÖR DET. DÖDEN HADE HÖGRE PRIORITET TIDIGARE. Ulf Lernéus

väljer att flytta hit är unga. Dessutom är vi är friskare än tidigare.

Men 2028 kommer vändningen och där-
efter kommer det under en lång tid vara
fler som dör än i dag.

– Det kommer att bli en stor ökning och
då måste vi som begravningsbyrå se till
att vara attraktiva som arbetsgivare för att
kunna anställa rätt medarbetare. Och så
måste vi fortsätta utveckla vår digitala tek-

nik för att underlätta för kunderna. Dess-
utom behöver vi bli bättre på att hjälpa
människor i dagens mångkulturella sam-
hälle, säger Peter Göransson på Fonus.

EN GENOMSNITTLIG BEGRAVNING i Stockholm
besöks av 25 personer. En genomsnittlig
begravning i Norge besöks av 117 personer.
Och på en muslimsk begravning kan det
komma 300 personer.

– Det är en spegelbild av samhället, förr
gick vi på varandras begravningar trots att
vi inte kände varandra. I dag är det ofta ►

bara den närmaste familjen, säger Ulf Lernéus på Sveriges Begravningsbyråers Förbund.

I en dödsannons kan det stå att begravningen redan har skett eller att den kommer att ske i kretsen av de närmaste. Men när det står klockslag och plats är vem som helst välkommen.

– Det är många som ringer och frågar om just det. Om de kan gå dit och ta ett sista farväl trots att de inte är släkt eller närmsta vänner. Och det är klart att de kan. Står det plats och klockslag är begravningen öppen för alla, säger Carina Söderquist, vars familj har haft begravningsbyrå på Mariatorget i över 50 år.

Hon påminner också om att Stockholm har flest singelhushåll i Europa. Och att de finns de som dör som inte har någon anhörig på sin begravning. Då ordnar begravningsbyrån ändå med präst och organist och ser till att det blir en värdig begravning.

– Vi är där som ett begravningsvittne som kan tala om hur det var om någon anhörig skulle dyka upp i efterhand och vilja

veta. Trots att jag jobbat länge i branschen kan jag fortfarande få en tår i öga vid känslosamma begravningar, säger Carina Söderquist.

Förra året dog 6 706 stockholmare. Merparten valde alltså minneslund eller urngrav. Men det som blivit det nya är askgravplats, som är ett slags mellanting.

– Det är inte lika anonymt som att spridas i en minneslund och man får en liten bricka med sitt namn där askan läggs. Och de anhöriga får vara med när askan läggs i, säger Mats Larsson på Kyrkogårdsförvaltningen.

Det kommer ändå att bli stora mängder aska som sprids i våra minneslundar framöver. Men hur påverkar det egentligen marken och växtligheten med tanke på metaller och så som är med vid kremering?

– Vi gjorde en mätning av det där på Skogskyrkogården. Där ligger minneslundan på en stor ås och askan hade ingen negativ påverkan alls på växtligheten, snarare tvärtom, säger Mats Larsson. ☺

DÖDSFAKTA

6 706 människor dog i Stockholm förra året.

5 300 av dem begravdes på någon av stadens begravningsplatser.

Enligt lag får det inte gå längre än 30 dagar att få en död kropp i jorden.

En vanlig grav kan återanvändas efter 25 år. Anhöriga kan förlänga med 15 år i taget.

Kyrkogårdsförvaltningen väntar 50 år innan de återtar en grav.

15 procent väljer borgerlig begravning.

90 SVENSK INSAMLINGS KONTROLL

Skanna QR-koden med din Swishapp och ge ditt bidrag!

SÄTT PUNKT FÖR SÄNGAR AV BETONG.

Swisha till: 9004805 skriv: Punkt Smsa: "Punkt" till 72901 för att skänka 100 kr PlusGiro: 900480-5 skriv: Punkt

Läs mer på fralsningsarmen.se/sattpunkt

Ljuset lyser i mörkret,

OCH MÖRKRET HAR INTE ÖVERVUNNIT DET

Ur Bibeln, Johannesevangeliet 1:5

Tänd ett ljus!

*Till minne av nära och kära.
I bön och tacksamhet.
För egen eftertanke och ro.*

FÖR LIVET

Varje år dör ungefär 1 500 människor i Sverige av självmord. Anhöriga lämnas inte sällan utan bra stöd – trots att de är en riskgrupp för nya självmord. För 30 år sedan bildades Riksförbundet för Suicidprevention och Efterlevandes Stöd, för att behovet av att prata var stort och de behövde hopp. **TEXT MARIA HAGSTRÖM FOTO PRIVAT**

Våren 1987 satt Maryan Fasth och läste livsberättelser i Hemmets Journal. Hon tänkte att hon kunde göra likadant – berätta sin historia. När texten, där hon berättade att hon förlorat sin dotter genom självmord, hade publicerats började hennes telefon att ringa. Och brev stämplade på olika håll i landet kom från andra drabbade. Behovet att prata var enormt.

Tillsammans startade de SPES, Riksförbundet för Suicidprevention och Efterlevandes Stöd. SPES betyder också hopp på latin, och det är det organisationens arbete främst handlar om – att ge varandra hopp, genom stöd, att dela erfarenheter och fritt kunna prata om det som hänt.

– Min son tog sitt liv för 20 år sen och jag tänkte att jag aldrig skulle överleva det här. SPES har varit min livlina, säger Pirjo Stråte, ordförande för SPES i Stockholm.

– Där finns en trygghet och en känsla av att inte vara ensam. När begravningen varit och folk går tillbaka till sina liv, kan man känna sig ensam. Många tappar vänner under resans gång, folk tycker att det är jobbigt. Man kan också få höra: "livet går vidare", men det kan ta tid när hela framtiden har rasat.

Nu fyller SPES 30 år. Nu har de också fått statliga medel, vilket de tidigare hade nekats i tre år. De hoppas kunna växa och nå fler, för de vet att de bara når en väldigt liten del av alla drabbade. Varje år dör ungefär 1 500 människor i suicid i Sverige. Fyra människor varje dag. Runt dem finns familjemedlem-

mar och vänner kvar med sorgen, känslorna och frågorna. Forskning visar att närstående löper större risk att drabbas av psykisk ohälsa och att bli självmordsbenägna.

– Det är en stor riskgrupp. Självmord går att minska genom att ge stöd till anhöriga, säger Pirjo Stråte och berättar att hon själv tänkte att inget spelar någon roll längre, att hon utsatte sig för faror, gick rakt ut i gatan, för att något skulle kunna hända och hon försvinna.

Suicidprevention börjar med anhörigstöd, menar hon. Ändå är stödet från samhället bristande.

– Det är fortfarande bedrövtligt dåligt, säger Björn Eklund, som leder ungdomsgruppen hos SPES i Stockholm.

En del blir erbjudna några samtal hos en psykolog, en del blir inte erbjudna något alls. Också stödet i samband med att dödsbeskedet levereras är varierande.

– Många får dödsbeskedet från polis, och det kan ske på olika sätt. Bra exempel är när polisen stannar kvar tills nån anhörig kommer. När polisen kom för att berätta att min lillasyster hade gått bort var de där i en kvart, och då handlade det mest om hur de skulle få tag på mina föräldrar. Vi blev lämnade ensamma i chocken. Jag fick ett nummer till den polismyndighet som var berörd, men inte till nån som kunde hjälpa oss, ingen psykolog eller diakon, säger Björn Eklund.

Linnea Ögren, som leder samtalsgruppen för unga tillsammans med Björn Eklund, har en annan erfarenhet. Hon blev

MIN SON TOG SITT LIV FÖR 20 ÅR SEN OCH JAG TÄNKTE ATT JAG ALDRIG SKULLE ÖVERLEVA DET HÄR. **Pirjo Stråte**

OM DU BEHÖVER NÅGON ATT PRATA MED

Nationella hjälplinjen

Tel: 0771-22 00 60, telefonjour alla dagar 13-22.

SPES – SuicidPrevention och Efterlevandes Stöd

Tel: 08-34 58 73, telefonjour alla dagar 19-22. www.spes.se

Mind självmordslinjen

Tel: 90 101, telefonjour och chatt dygnet www.mind.se

– Då tänkte jag på det här varje sekund, jag kände ilska, ångest och sorg. Världen stannade upp och inget annat betydde nåt. Men nu kan jag tänka på andra saker, har många glada stunder och tiden mellan de dåliga blir längre.

ATT TRÄFFA ANDRA som kommit en bit i sorgeprocessen var en av de främsta anledningarna till att Björn Eklund mer eller mindre "hängde på låset" när SPES öppnade efter ett sommaruppehåll.

– Jag hade svårt att se hur jag och mina föräldrar skulle kunna leva vidare. Jag behövde se exempel på att det går.

SPES blev en plats dit han kunde gå för att "lasta av sin sorg" och få förståelse för den.

– SPES är en gemenskap i nåt väldigt svårt. Öron som vill lyssna, säger han och påpekar att det kan vara svårt att prata med andra.

– Många tror att skyddsnetet ska veckla ut sig när man hamnar i en krissituation, men många tar avstånd, man blir ganska ensam i processen.

Vad tror du att det beror på?

– Det är lite som när nån får hjärtstopp på stan, då är det få som kliver in och gör

nåt. Jag tror att det handlar om rädsla, för situationen, döden och att göra nåt fel. Det finns nåt obekvämt med suicid, säger han och tillägger:

– Det kan också vara svårt för omgivningen att förstå vad sorgen innebär för suiciddrabbade. Att det inte bara handlar om saknad. Det handlar om en storm av svåra och ofta motstridiga känslor. Skuld över att inte ha förstått eller kunnat hjälpa, skuld över att leva vidare, ilska eller till och med hat över att ha blivit lämnad och sviken, vanmakt, ångest och frågor utan svar.

Självmod har varit, och är på många sätt fortfarande, tabu men det har börjat pratas mer öppet om det.

– Det är viktigt att medier skriver om självmord, men inte om sättet det skedde på eller att nån "valde att ta sitt liv". Man har inget val. Man måste bara få vila, pausa – det är en olyckshändelse, säger Pirjo Stråte.

– Jag har fått frågan hur man kan förklara det för barn och brukar då säga att det är som vattkoppor i huvudet. Det svider, kliar och gör ont och man får inte bort det. Man står inte ut och river till slut till för att få det att sluta. 📞

erbjuden terapi efter att hennes pappa gått bort och tycker att hon har fått bra stöd.

– Jag ser vår samtalsgrupp som ett komplement till vården. Jag började gå dit ganska snabbt efter att det hade hänt. Jag var väldigt arg och där kunde jag prata om ilskan och få bekräftat att det är normalt att känna så. Det har betytt mycket för mig att prata, prata och prata.

Det har nu gått drygt ett år och en hel del har förändrats sedan hon först kom till SPES.

JAG HADE SVÅRT ATT SE HUR JAG OCH MINA FÖRÄLD- RAR SKULLE KUNNA LEVA VIDARE. JAG BEHÖVDE SE EXEMPEL PÅ ATT DET GÅR. Björn Eklund

SPES

SPES är en rikstäckande ideell organisation för alla som mist en närstående genom suicid.

Här erbjuds stöd genom kontaktpersoner, självhjälpsgrupper och telefonjour. På Facebook finns två grupper, en är sluten och för anhöriga. SPES i Stockholm håller samtalsträffar varje vecka.

På Instagramsidan @spes_riksforbund och den nylanserade hashtaggen #intebaraensiffra ska de som inte längre lever få synas, de som ofta bara rapporteras som en siffra i mängden. SPES vill öka kunskapen om suicid, bryta fördomar och driver intressepolitiskt arbete.

ULF STOLT

JAG SOM REDAN VA

Det krävs egentligen inte mycket. Någonting bara. Ofta obetydligt. Som liksom från ingenstans plötsligt, mitt i en tankebana, kratsar en tunn cirkel i kartdammet eller drar tråden ur gardinens varp tillräckligt bestämt så att maskorna sedan delar sig och nytt ljus kan bryta igenom.

Eller kanske minnet av ett nästan bortglömt ljud. Som det sekundsnabba, osmorda skorret från den korta kedjelänk som sitter mellan de två mekaniska delarna i ett bastramp.

Rörelsen på väg tillbaka efter anslaget, när klubban strävar mot ursprungsläget och pedalen väntar fot igen. Sedan nedtrampet, dovt och tungt, man kan förstå att en hel del luft måste om disponeras för att ljud i det lågfrekventa registret ska kunna forma plats. Och orka tryckas vidare och bort, ut ur den runda cylinderformen och sedan framåt i rummet och där skingras och till slut bli ingenting.

Jag kan i stort sett minnas vad som helst som skett mig. Men jag kommer inte alltid ihåg det när det hastigt kommer på tal. Och är det någonting i den uppdykande händelsen som är förknippat med ilska eller sorg eller skam eller rädsla kan det ta en del tid innan jag lyckas mästra diset som omger

det och är färdig att tolka legeringen på ramglaset.

Jag tycker aldrig om att planlöst gå i affärer och titta på saker.

Eller hundar jag inte är bekant med.

DET SÄGS ATT man växer upp fortare ju längre hemifrån man befinner sig.

Jag tycker om avståndet till min uppväxt, mätt både i decennier och distansminuter. Tänker ibland på människor jag en gång kände, vänner i vissa fall, ytligt bekanta i andra fall, som precis som jag också ville

DÄR PÅ MATTAN VAR ALLRA FÖRSTA GÅNGEN JAG KÄNDE DEN DÄR OSYNLIGA TYNGDEN MOT BRÖSTBENET OCH DET DÄR SUGANDE, BRÅDDJUPA KALLRASET I MELLANGÅRDET.

bort och ut, som ville till Stockholm och slå upp nytt. Men som inte fick fäste här och höll sig kvar, som kanske blev av med ett tillfälligt jobb eller inte hittade någonstans att bo efter att ett tredjehandskontrakt löpt ut.

Desperationen de måste känt.

Hatet.

Villrådigheten.

Att stå där på tåget över Tullbron, äntra provinsen norrifrån och tvingas tillbaka

in i den där jävla Winnerbäcklåten och dess osynliga, smetiga galler igen. Gågatan. Torgen. Den låga himlen. Vattentornet. Domkyrkans pissljumma skugga som viskade sin strykfria moral.

Jag känner nu när jag skriver detta – jag tror det var ungefär vid passagen ”Domkyrkans pissljumma...” som jag först förnam det – att det sker någonting i mig, att pulsen ökar, att en sorts primitiv och magnesiumvit ilska börjar sippra sin svala kåda nedför ryggraden. Jag drar därför omedvetet axlarna bakåt som för att sträcka ut ryg-

gen, sväljer, andas lite djupare. Och känner hur glasögonbågarnas skalmar snuddas av pulsslagen vid tinningarna.

30 år i år.

Men direkt är jag där igen. Det är inte så att jag kan luta mig tillbaka och sluta ögonen och som på en filmduk återse miljöer och platser och gator och kvarter – delar av sådant sitter naturligtvis obönhörligt nedristat av olika anledningar, annat

R PÅ VÄG

har bleknat bort och sorterats undan – utan detta är någonting helt annat.

Detta är någonting osynligt. Som nervgas. Luktfri. Det här liksom bara finns där, lagrat likt radioaktivitet i alla de miljontals skärvor av minnen jag varit tvungen att splittra sönder i atomsmå fragment av en enda anledning – för att inte bli galen.

Adrenalinets sipprar i skulderna, ner i triceps, och jag noterar att jag biter ihop tänderna hårt medan jag skriver detta.

Jag skickade aldrig något vykort. Fick inget heller.

LJUDET AV EN dov bastrumma genom golvet.

En gardinfäll som repats upp, ljus som sipprar in genom och under den och sprider sig sakta över ett bonat parkettgolv.

Jag ligger på en matta under ett bord och lyssnar på vuxna röster som samtalar i rummet bredvid. När bussen passerar – det gör den någon gång i timman – hör jag den komma

flera hundra meter innan den passerar fönstret. Jag hatar ljudet av den där bussen, hatar att veta att den först ska komma närmare och närmare och närmare mitt fönster och sedan passera och försvinna bort.

Och jag ska bara ligga kvar. Under bordet. På mattan. Och lyssna till de vuxna rösterna i rummet intill, höra berusningen tillta, volymen öka, skratten bli lite yvigare, känna doften av cigarettök och det där svala draget under dörren när de då och då öppnar mot uteplatsen för att snabbvädra.

Jag hade bestämt mig långt innan, det minns jag tydligt. Men där på mattan var allra första gången jag kände den där osynliga tyngden mot bröstbenet och det där sugande, bråddjupa kallraset i mellangärdet.

Utanför dörren rösterna. Bastrumman som hörs genom golvet. Och solen under gardinen.

Och jag som redan var på väg. 📍

Folktandvården finns till för alla människor i alla åldrar

Hos oss får du inte bara den bästa allmän- och specialisttandvården, eller den bästa medicinska tandvården när du har behov. Du får också förebyggande tandvård. I mer än 75 år har vi hjälpt svenska folket att få en bättre munhälsa.

Folktandvården

Välkommen att läsa mer och boka tid!
www.folktandvardenstockholm.se

VI & DOM
EN UTSTÄLLNING
OM HATBROTT

Polismuseet

Ramon Pashang säljer Situation Sthlm i Arninge centrum. Under en fika i cafeterian här berättar han om kunderna, vännerna, bokhandeln i Iran och vilka som egentligen är rädda.

BERÄTTAT FÖR **MARIA HAGSTRÖM** FOTO **MARTINA HOLMBERG**

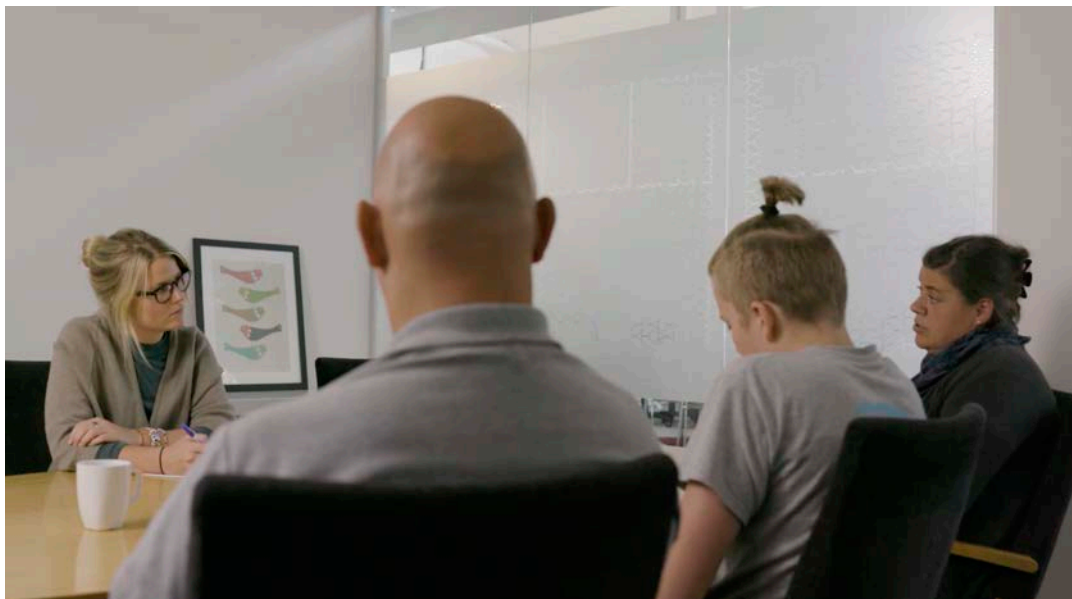
MIN PLATS

Folk är trevliga här och jag har blivit vän med personalen, särskilt i cafeterian – de har hjälpt mig mycket och ger mig rabatt på maten. Folk har inte lika bråttom här som i stan. Fram till klockan tre kommer många pensionärer, de får rabatt hos ICA då. Vi brukar prata och de berättar om sina liv. Många vet mycket om mitt liv också. Jag hade en bokhandel i Iran, sålde böcker av författare från hela världen. Men det var inte tillåtet att sälja vilken bok som helst. Jag höll också på med politik, kämpade för demokrati och för kvinnor och barns rättigheter. En dag hade man bränt böckerna, vi blev efterlysta och flydde. Det var 1986. Många av mina kompisar hamnade i fängelse, blev torterade eller dödade.

I början var det svårt att ha kontakt med min familj, det var dyrt att ringa – tio kronor per minut. Vi skrev brev i stället. Men sen kom Skype och WhatsApp. Först efter

22-23 år träffade jag dem igen. Då var det lugnare i Iran och den nya presidenten sa att vi kunde hälsa på. Innan vågade vi inte. Jag har kompisar och släktingar spridda över hela jorden. En kusin kör taxi här och hans son är narkossjuksköterska på Karolinska och Läkare utan gränser. Och hans dotter, som är designer hos H&M, har fått Bernadotte-priset.

Jag har jobbat på KF (Kooperativa förbundet), men 1995 blev många av oss utan jobb. Jag har gått utbildning i svetsteknik, men fick inte jobb. Men jag är glad över att jobba med tidningen. Jag säljer också vid Odenplan. Där brukar jag gå till biblioteket. Läser gärna böcker om samhället, historia och filosofi – man blir informerad och får kunskap. Det var därför de brände mina böcker i Iran. Och det var därför regimen började gripa folk och förbjuda partier. Vi var inte rädda, det var de som var rädda. 🇸🇪

MASKROSBERN

Socialtjänstens insatser är för få – barn får inte den hjälp de behöver

SVERIGES SOCIALSEKRETERARE

lägger i genomsnitt tio minuter om dagen på möten med barn och unga, enligt barnrättsorganisationen Maskrosbarn. Som menar att insatserna inte är tillräckliga och ofta brister i kvalitet. Socialtjänsten har länge varit väldigt pressad, framförallt inom den sociala barn- och ungdomsvården.

– Min upplevelse var att jag alltid blev sedd som ett problem i kontakt med socialtjänsten. Fast det var mina föräldrar som hade problem. Jag bytte socialsekreterare säkert åtta gånger under två år och fick alltid återberätta mina upplevelser hemifrån om och om igen vilket var otroligt jobbigt och till slut gjorde att jag stängde av, säger en 15-årig ungdom i Maskrosbarns projekt, där de under tre år har arbetat tillsammans med barn, ungdomar och socialsekreterare för

att hitta lösningar på bristerna inom socialtjänsten.

– Jag önskar att fler skulle veta hur otroligt svårt det är för unga att göra sin röst hörd och få stöd av socialtjänsten och att kräva en förändring så att barn kan få det bättre i framtiden, tillägger 15-åringen.

Therese Jarland, grundare och utvecklingschef på Maskrosbarn, anser att Sveriges kommuner bland annat måste öka budgeten till den sociala barn- och ungdomsvården.

– Vi som organisation, alla barn och socialsekreterare vi har mött under dessa tre år kräver förändring.

Maskrosbarn har därför startat en kommunpåtrycknings-kampanj för att fler ska kunna påverka beslutsfattare i sin kommun. Genom www.soc.hördumig.se kan man enkelt skicka ett mejl till sin kommunpolitiker.

SITUATION STHLM HAR tidigare rapporterat om kris inom socialtjänsten: överarbetade socialsekreterare, personal som lämnar yrket och människor som inte får det stöd de behöver. Men en nyläppt rapport från fackförbundet Vision visar på vissa positiva tendenser inom socialtjänsten, som kan tyda på att den negativa utvecklingen har vänt.

Enligt Visions Socialchefsrapport 2017 har det blivit lättare att rekrytera personal. Mer än hälften av

socialcheferna uppger att det råder balans eller är lätt att rekrytera. Det är en förbättring jämfört med förra året då situationen var som värst.

– Det är ett efterlängtat men skört trendbrott vi ser, säger Veronica Magnusson, förbundsordförande i Vision och pekar på att kommuner har genomfört insatser när det gäller introduktion, förbättrad arbetsmiljö och högre lön.

Men situationen är fortfarande tuff på många håll, särskilt inom den sociala barn- och ungdomsvården, precis som Maskrosbarn påpekar.

Jeanette Holmqvist, avdelningschef för individ och familjeomsorgen i Enskede-Årsta-Vantör, har däremot lyckats lyfta en socialtjänst i kris.

– Här har det varit stor personalomsättning förut, flera sa upp sig och det var svårt att anställa personal under 2015 och 2016. Vi kunde vara tio tjänster ute och ingen sökte. Nu har det vänt. Vi har försökt satsa oss ur krisen: det har gjorts en omorganisering, vi har anställt fler chefer som kan coacha nyutbildade, vi utökar personalen och har fler administratörer. Det är för tidigt att säga att krisen är över, vi hoppas.

Men hela 85 procent av socialcheferna i landet anser fortfarande att det är svårt att rekrytera medarbetare för att arbeta med barn och unga.

MARIA HAGSTRÖM

Nytt äldreboende för hemlösa stockholmare

STOCKHOLMS STAD SKA starta ett nytt boende för hemlösa äldre. Fem miljoner är avsatta i budgeten och äldreborgarrådet Clara Lindblom (V) hoppas att boende kan vara på plats redan om ett halvår.

– Det finns ett behov av platser på ett boende som tolererar alkohol och drogmissbruk. Vi kan inte kräva av en 75-åring som under en stor del av sitt liv brukat droger och alkohol ska sluta för att kunna få ett boende.

Det finns sedan tidigare ett liknande äldreboende i Stockholm – Gamlebo. Där finns 29 platser, men det är inte tillräckligt.

– I stället finns det äldre som har bott på stödboenden, härbärgen, hos kompisar eller på gatan. På stödboenden kan de bara bo uppåt sju år, sen är tanken att ordna annan bostad, men det klarar inte den här gruppen. De behöver stabila platser.

Antalet hemlösa personer i Stockholm har minskat, men bland äldre över 65 år är det en svag ökning. I Stockholm är de ungefär 160-170 personer, enligt Clara Lindblom.

– Alla har inte ett aktivt missbruk och de måste få hjälp med bostad eller kanske ett vård- och omsorgsboende, men även om du har ett aktivt missbruk har du rätt till äldreomsorg.

MARIA HAGSTRÖM

62

terapitimmor är genomsnittet för de ungdomar och unga vuxna som fått terapi på Stockholm Stadsmissions terapimottagningar.

Varje vecka tog mottagningarna emot 240 patienter, visar organisationens barn- och ungdomsrapport. Stockholms Stadsmission påpekar att den psykiska ohälsan ökar och vill se en nationell strategi med bland annat en utökad behandlingsgaranti för alla upp till 25 år.

TRE KRAV FRÅN BARN OCH SOCIALSEKRETERARE

1. Underlätta för socialsekreterare så att de får mindre administrations-tid och färre ärenden per person.
2. Socialtjänsten måste bli mer lättillgänglig för unga, så att de bland annat vet vad socialtjänsten kan erbjuda.
3. Ett värdegrundarbete måste påbörjas för att på riktigt få in barnens perspektiv i utvecklingsarbetet inom socialtjänsten.

MINA DRÖMMAR

ETT TORP OCH DJUR

ETT TORP i naturen. Förbi rinner en bäck, eller kanske ligger där en sjö eller varför inte havet. På gården växer fruktträd och en egen odling. Det får gärna påminna lite om när hon hyrde ett hus på en gotländsk bondgård. Där fanns plummonträd, päron och äpplen. Om vintern satte hon ut mat till fåglarna.

– Där satt de och snackade och deras halsar blev så långa. Det var rogvande, säger Situation Sthlm-försäljaren Birgitta Andersson.

Det är hennes dröm: ett torp. Och djur förstås: katter, en hund och kanske en häst att rida ut i skog och mark på. På gården på Gotland hjälpte hon bonden med tre hästar.

– När jag öppnade min dörr på morgonen stod hästarna där utanför i hagen och väntade på mig.

Birgitta Andersson har alltid varit mycket ute i naturen och vid vattnet. Hon är född i Helsingborg, där havet fanns nära och familjen ofta åkte över till Danmark.

– Jag är ingen stadstjej. Men däremot var jag hästtjej, säger hon.

När hon var tio-elva år, och de bodde i Stockholm, började hon rida på Enskede ridskola. Senare blev hon skötare till en häst i Skogås.

– Jag upplevde stallet som en frihet. Jag hade det inte bra hemma, så jag gick direkt till stallet efter skolan och kom jag ofta hem klockan tio på kvällen. Det var alltid mycket tjafs och bråk och jag drog mig för att gå hem.

Hon säger att hon alltid har varit fascinerad av djur, men att det aldrig fanns djur i hennes familj.

– Jag är inte som de andra i min familj. Jag har nyligen, 62 år gammal, fått veta att jag tillhör gruppen HSP (highly sensitive person). Jag har alltid varit det svarta fåret som de inte har förstått sig på.

Men hon "skötte alltid prylarna" i ungdomen, som hon säger. Problem med alkohol fick hon senare, på

JAG UPPLEVDE STALLET SOM EN FRIHET. JAG HADE DET INTE BRA HEMMA, SÅ JAG GICK DIREKT TILL STALLET EFTER SKOLAN.

åttiotalet.

– Livet jag levde när jag drack var ganska traumatiskt. Det var nära-döden-upplevelser och dödsupplevelse. Folk dör ju omkring en.

Självt fick hon levercirros och det var nära att hon inte överlevde.

– Jag slutade dricka 2010. När jag fick min första lägenhet efter tillnyktringen köpte jag en katt, Ronja – hon var mitt allt. Hon blev överkörd vid lucia förra året, på en väg där det knappt fanns några bilar. Nu ska jag hämta hem en liten kisse

på tolv veckor som sällskap till min andra katt, som är 15 månader.

BIRGITTA ANDERSSON HAR bott till och från på Gotland sedan 2013. Hon längtar tillbaka och kan nu ha ett lägenhetsbyte på gång.

– Det är fint och lugnt där. Gotland är också fullt med djur. När jag är ute och cyklar är det bara jag och djuren och kanske nån bonde.

Hennes naturintresse har gått i arv till hennes barn och en av hennes söner har en hästgård.

– Han har äntligen fått sitt liv på landet. När han var liten åkte han som sommarbarn tre år i rad till en bondgård, via kommunen.

Förutom en eventuell flytt har Birgitta Andersson en utbildning på gång. I december går hon en kurs för att bli djurvårdare.

– Jag har sparat ihop pengar till den. Sen kan jag arbeta på till exempel djursjukhus och veterinärkliniker. Framöver blir jag ju pensionär, men förhoppningsvis kan jag fortfarande jobba.

Dessutom gjorde hon ett körtest häromdagen för att kunna arbeta ideellt med att köra djurambulans.

Vad är det du tycker om hos djur?

– De tyr sig till mig och de är ärliga och trofasta – man kan lita på dem.

TEXT **MARIA HAGSTRÖM**
FOTO **MARTINA HOLMBERG**

CITAT

Jag gillar att dansa, min pappa lärde mig redan som liten. När jag var 14-15 år åkte jag till Grönan, dansade flera dagar i veckan. Nu åker jag till den gamla dansbanan där om Lasse Stefanz spelar.

Jag älskar Cypren, folket är helt underbart. Jag och min dotter har tittat på lägenheter där. Kanarieöarna är också bra, i augusti var jag där på träningsresa – blev piggare för varje dag.

Jag har börjat meditera och har aldrig mått så bra, är som en helt annan människa. Jag har hittat mig själv och mer finns det att upptäcka, så jag ser bara fram emot varje morgon jag vaknar.

MED EGNA ORD

KORT SAGT & POESI

November

- Grå är himlen. Trädens svarta grenar spretar. Snålblåst och regn. Det är svårt att skratta.

KERSTI

Sjunger i en kör till

- Nu har jag börjat sjunga i Caroline af Ugglas Kör för alla, det är jättekul och det är pop-, rock- och punklåtar i stället för gamla godingar och jag får mer nytta av min sopranröst. Jag har lärt mig rätt andning och hålla ut tonerna. Rösten är högre, klarare och jag har lärt mig sjunga lite snabbare där det ska vara det. Tänker börja i Helga gospel när jag fått min permobil och gå med i Frälsis, så jag får sjunga med dem med. får jag ett brett register och mår bättre i mina lungsjukdomar och det är ju så himla kul också. I går kom Rickard Söderberg på besök när vi hade gig mitt på dagen med Gatans röst, vi hade haft vanliga övningar på förmiddagen, sedan hade vi gig och därpå hade jag övning i nya kören. En härlig dag, sång för hela slanten.

STEFFI (MONACO)

Ett fyllo och en flaska vodka

- ... satt vid kanten på en gammal lång och djup skorsten. Men så trillade flaskan ner i den och landade mjukt i dess aska. Då tänkte fyllot "jag följer väl efter". Han landade lika mjukt han också. De satt kvar ett tag och så vitt jag vet sitter de där än i dag,

MARKKU

Cocorococco

- "Livet är väldigt enkelt, det är bara vi dumma människor som gör det komplicerat", sa en tjej-kompis till mig. "Jag håller med till fullo. Tänk bara vad farligt det är att sola om man lägger sig på fel plats och får en kokosnöt i huvet".

DAG R.

Övningsköra trehjuling

- Nu har de varit här om dörrautomaten i korridoren så jag kan få det lättare med de tunga dörrarna, det gäller även tvättstugan. Jag har testat en trehjuling elrullstol och diskuterat vad som behövs extra på den – den

är beställd nu – och ansökt om en så kallad "brödburk" att förvara den i. Det tar cirka en månad tills jag får

ÖVNINGSKÖR

den. När den kommer måste jag invänta arbetsterapeuten och sedan övningsköra på trottoarer och där det är mycket trafik. Det kommer säkert gå bra, jag har ju kört bil innan, dock senast 1997.

STEFFI (MONACO)

Jag bara liksom undrar

- Vem har alla svar?
Hur tungt väger alla skäl?
Vilket väderstreck är det rakaste?
Vilket under står över alla andra som ett under över alla under?
När allt är över, vilket är överst?
Under vad är ett under?
Finns vidunder vid varje under?
Vad är bart i allt det underbara?
Underfundigt är under något fundigt, men vad är fundigt per definition?
Kan det anses underligt att ligga under eller är det underliggande?
Vad är det för skillnad på ett A?
Vad är det för likhet på ett B?
Råder streckväder i väderstrecken?
Vad kan sägas om växlande?
Kan detsamma sägas omväxlande?
Varför är det så, det är väl det, och inte så, för om det vore så, vore ju inte så, och en fras som "så det så", vore då "det det det, så det så".
Eller är det att tolka som att alla "det är så", vilket ett konstaterande som "det är så" tycks understödja, och därmed får frasen "så det så" att vara "så så så, så kan det vara", eller kan det vara så?

JAN WALLIN

An umber and a dolfmattelaktionen

- Några siffror från mattelektionen
Bestämt den högre skolan
Tog sig an den rent diktatoriska tonen
stänger tio hissar fana med solan
i raka led såsom myror
längst fram går där der fyror
leder han hela sifferbataljonen

JAN WALLIN

Gubben och gumman

- Förr fick man höra ordet gubbe sagt oftare i mer positiva sammanhang: min gubbe, min lilla gubbe. I dag kastas ordet gubbe fram rätt ofta som något negativ. Som att vara något som inte mer behövs, utgången datum eller till någon som blandar sig i andras liv och är allmänt stökig, bråkig och ohygienisk.

Den kvinnliga motsvarigheten är gumma. Min lilla vackra gumma, min gumma väcker fortfarande mest positiva associationer.

De gubbar och gummor som en gång var bra älskare/älskarinnor, kanske även i dag om tillfället erbjuds. En bra familjefar/mor, syster, bror och vän. De duger fortfarande på ålderns höst till er som är unga och springer efter karriär, pengar och makt. Som gratis barnpassning eller som mormor och morfar till er själva. Dessutom någon som ofta ställer upp och hjälper till om ni bara frågar. Så glöm inte gubben och gumman.

LIVINGSTONES

Tack till er som köper tidningen

● Hej alla mina kära kunder och alla ni som köper Situation Sthlm! Till er vill jag rikta ett stort tack!

Men det är inte alltid så roligt att stå där när folk går rakt förbi en. Många politiker går förbi utan att köpa tidningen. Till exempel har bostadsministern många gånger gått förbi och inte ens tittat på mig fast jag har hälsat på honom. Man kan vara trevlig även om man inte köper tidningen. En gång träffade jag Maud Olofsson vid T-centralen. Jag sa till henne: "Jag vet att ni politiker får fallskärmar". Hon svarade "Ja, dom skulle

ge min pappa fallskärm, men han ville inte".

Om man är snäll får man tillbaka. Min son hittade en plånbok i bastun på Viking Line. I den låg id-kort och kontanter – 10.000 kronor. Han gick till receptionen, de ropade ut i högtalarna och ägaren kom. Min son fick 100 kr i hittelön. Han sa till mig "mamma man ska inte stjäla".

Så har jag uppfostrat honom, precis som min pappa uppfostrade mig.

Jag önskar alla en ljuvlig och lugn höst! Återigen stort tack till er som köper Situation Sthlm.

TOINI PÅ KLARBERGSGATAN

Avdelningen skitjobbiga frågor, del 2

● Var för du den, och varför, och varför du den för i förvar, och i förvar för vad, och var? Varför förvar för dem, och var, och varför där, var ett förvar som fördärvar för där var vargar, var går gränsen för vargar ett vargår, och varför försvar, och vad för svar för svaranden från försvararen i försvaret?

JAN WALLIN

Regn

● Regn... regn, det bara droppar ner.
Regn... regn, ge mig mer.
Regn... regn är allt jag ser.
Grå svart himmel.
Mina tankar försvinner i regnets vimmel.
Regn... regn, jag fryser och ber.
Regn... regn, allt är blött.
Väta skor och kläder, känner mig nött.
Önskar jag kunde sova för jag är jäkligt trött.

MAGDALENA 407

PROPAGANDA – risk för påverkan

En utställning om kritiskt tänkande, propaganda och påverkan.

Guidad visning på lördagar kl. 14.00

Öppet mån–fre 12–17, lör 12–16
Stora Nygatan 10–12, Gamla stan
www.levandehistoria.se

FRI ENTRÉ

MED EGNA ORD

Ett par blå

● På ett tåg till Memphis, Tennessee finns en särskild kupé med ett par blå mockadojor i. Som lämnades kvar där de ännu står, efter en sista kväll i rummet längst in på Heartbreak Hotel

Ut från mörker och sorg allra längst ned på Lonely Street de följdes åt ända hit.

Förleds inte att stjäla dem, eller ens låna, de tar dig då smärtsamt och fort ända fram till Helvetets port. Så lockande som exklusiva och dyra blå paret Förlust och Saknad men vill din lycka fördriva och stegen styra.

Om du ser dem på tåget till Tennessee, förlös dem från saknad och smärta med skovård, kärlek och hjärta. I tacksamhet till en god kamrat de tackar ur djupet, per automatik hokus-pokus kunskap fokus brottsjuridik och ett jobb som Djävulens advokat.

JAN WALLIN

Visa i x-dur

● Lilla vackra Anna om du vill Sväljer jag så ett viagra pill Sedan så min bästa fröken Hela natten sjunger göken O det luktar som vi ätit sill

Anna sade sådan doft av fisk Medför nog en viss förgiftningsrisk Jag skulle mycket gärna vilja Lägga in en kvist persilja O efteråt så vill jag nog ha smisk

JAN WALLIN

Happy end – lyckliga slut

● Livets början är happy end, befruktningen har lyckats och nytt liv uppstår. Men slutet då? Aspirin på morgonen och naproxen på kvällen, sömnlösa nätter, voltaren. Önskan att slippa otäckta attacker över ryggraden som får mig att falla på marken. Trötta, svartögade mig i spegeln och allt detta är resultatet av den kroniska värk som "delar rummet med mig i dag". Happy end, lyckligt slut. Finns det?

Ja, det finns, det är stora och oftast små rätt individuella upplevelser på livets resa som berikar vårt liv. I böcker i sagor, i drömmar,

på bio, i våra tankar och i det livet som vi lever i nuet.

När jag var ung satte jag målet att springa halvmaran, utan att jag tränat något för att testa mina gränser. Jag vann inte, jag var inte ens bland de tusen första. Men jag kom i mål som den 1 463:e. Men jag kom i mål. Och var så lycklig och så trött. Så trött att jag faktiskt svimmade och låg på marken en stund. Men så lycklig och stolt var jag.

Så visst finns det happy end och lyckliga slut.

LIVINGSTONES

Rakt opp hästerut!

● Det står en häst i ett stuteri Med styvnad i sin svans Luften den rätt utskjuter i Manen styv på huvudet hans Ja denna gamla dragelkamp Hovsamt fri från nagelsvamp Fick någon gång och någonstans Ett anfall av hår tagelkramp

JAN WALLIN

HALLÅ!

**MISSA INTE ÅRETS
SISTA HEMMAFIGHT!**

BAJEN MOT HALMSTAD!

KIRRA PLÅT IDAG!

**HAMMARBY-HALMSTAD SÖNDAG 5 NOVEMBER, KL. 15:00
PÅ TELE2 ARENA. KÖP BILJETT PÅ HAMMARBYFOTBOLL.SE**

**HAMMARBY
FOTBOLL**

MED EGNA ORD

KORT SAGT & POESI

Blod och guld

● Ett hjärta av guld kan nog vara bra, bra att ha till penningsskuld. Men jag tror att jag finner mer av behag, behag i ett hjärtas slag, ett hjärta av kött och blod. Även om tanken ler hela vägen till banken, tror jag om tanken omtanken i ett hjärta av guld. Kan vara nog så god om kraften tryter så mycket mera flyt är i mitt röda blod.

JAN WALLIN

Skon klämmer

● Mamma Mia. Pappa Pia. Här är det något som inte stämmer. Vart är det någonstans som skon klämmer.

MARKKU

Grymt, vilken päls

● Att till en riktig svinpäls äntligen få ge en krage och ett skärp, dels för att du har mage samt för alla ägg du värpt.

JAN WALLIN

Pengar

● Utan pengar kan man inte göra någonting, kanske det finns en mening med det. Man kan inte gå på toaletten för det kostar pengar, inte äta, ingen värme på vintern för bränsle kostar mycket pengar och maten har blivit dyrare. Men vad gör det, man ska väl svälta eller frysa ihjäl.

För om man gör sina behov i byxorna värmer ju det faktiskt en liten stund. Men vi är ju två, jag och kicka så vi får väl låna varandras byxor eller gå utan byxor. Men jag struntar i det för det finns hopp, jag har Situation Sthlm. Varför bry sig?

406

Del 2: På kollot i Fiskeboda

● Det var på Fiskeboda jag fick min första kontakt med Gud. Det var tack gode gud för maten och gud som haver barnen kär till aftonbön.

Det var på kollo jag även lärde mig att stå i kö och led. Att hamna först i kön var inte lika viktigt som att inte komma sist för då kunde man inte bestämma var man ville sitta och bli av med en macka eller två.

På led gick vi till stranden, många sånger har jag lärt mig från mina tre somrar på Fiskeboda. Vi går över dagstänkta berg fallera mm.

I stranden låg vi och tränade ryggsim så det såg ut som ett gäng ånglar varit där och inte barn från den lägsta klassen på sextioalets början.

Jag har inga namn eller bilder i minnet från personal eller barn, jo, Lisbeth en storväxt tjej med långt tjockt självlockigt hår som hon borstade varje morgon och kväll. Hon låg i sängen till höger i sovsalen, jag

tyckte om henne. Kanske var hon där varje sommar och det är därför jag minns henne.

Varje tidig morgon låg man kvar under filten och tvekade innan man gick upp för att sätta sig på pottan.

ENIK FISHBERG | CC0 CREATIVE COMMONS

Då dörren var låst var det fuktigt ja lite rått i det gamla trähuset, sen visste man att hur gymnastisk man än var gick det ej att undvika att komma i kontakt med kisset mot rumpen. Jag var sängvätare, jag kommer ihåg den varma känslan som efter en kort stund förvandlades till kyla i sängen. Vi turades om att tömma den fyllda pottan som stod i mitten av rummet, sakta balanserade man sina armar för att inte spilla. Ja det var tider det.

Sen var det Staffan som var kär i mig. Han jagade mig för att pussa på mig. Till hjälp tog han sin kompis Tryggve och sin syster Madelene. Dom tre bodde i kolonin bredvid våran.

En dag stod jag i kön till maten och då dom dök upp med varsitt grässtrå med smultron och blåbär mer eller mindre mogna. Den dagen kom jag inte undan annars sprang jag för mitt liv.

IRENE

Vingar

● Jag har aldrig förstätt Mikael Rickfors text "jag ska köpa vingar för pengarna..."

Vilken butik går man då till? Menar han kycklingvingar? Flygplansvingar?

"Att göra det man måste är att göra det man vill", vad betyder det?

Jag har många saker att göra men det är inget jag vill. Stressa runt som en jävla idiot... pendla... se trevlig ut, le vackert... vara vänlig... när folk kör över ens fötter med barnvagnar... blir man vänlig och glad då?

Få magsår, är det vad man vill?? Om jag levtt som miljonär, då behövde jag väl inte amorterat på bilen? Då kan man väl köpa bilen rakt av? Jag menar, om jag är miljonär?

Dör fåglarna då? Bara för jag köper en bil, på lån?

Om jag är miljonär?

Fåglarna skiter väl inte pengar? Hej, jag vann en kärlek som är sann... på vilket Lotto då? Står man längst bak i kön då?

MAGDALENA 407

CC0 CREATIVE COMMONS

Hedra / Reuters / Now the Children

MAT

100 KR

Rädda Barnen

SMS:a **BARN** till **72911** så ger du 100 kr i månaden till vinterkläder, vatten, mat, skola och en trygg barndom.

Tillsammans gör vi världen till en bättre plats för barnen. Tack.

FÖRETAGSPRENUMERATION

Med en företagsprenumeration hjälper du och ditt företag till att göra Stockholm till en bättre stad för oss alla att bo i. Vill ni också företagsprenumerera på Situation Sthlm och synas med er logotyp på denna sida? Kontakta oss:

Herman Sundgren (herman@situationsthlm.se), tel: 08-54595394

Abaton
PRODUKTION AB

ALM

bee

ABF

ARBETARNAS BILDNINGSPÖRBUND

**ANDERS
BODIN
FASTIGHETER**

bergkrantzarkitekter

Capio Maria

f Fastighets

HAMMARBY IF

Acne 艾可尼

APOTEK ICA

BESQAB

centric

HAMMER & HANBORG

Active Catering
SEDAN 1988

AL
ATRIUM LJUNGBERG

Beving

**CHINA
TEATERN**

HANSA PROJEKT

advokatfirman **Althin**

fonden

BJÖRN AXÉN

Colly
ETT FÖRETAG I INDUSTRIDE

FAMILJEBOSTÄDER

**HEBA
FASTIGHETS AB**

advokatfirman **sallnäs**

BOLIDEN

**COPY CONSULT
STOCKHOLM AB**

FCG

Hertz

ADVOKATFIRMAN **ÅBERG & CO**

**Bonnier
Fastigheter**

COSMO CONSULT

FF Profireklam AB
www.ffprofireklam.se

FF

ADVOKATBYRÅ
Thomas Bodström

ashurst

**BO
BY**
BOTKYRKABYGGEN

COWI

STIFTELSEN **OSCAR HIRSCHS MINNE**

afa
FÖRSÄKRING

ASSA ABLOY

Brandkontoret
Dricksvatten och Vattenledningsnät
Dricksvatten och Vatten

Danske Bank

Flinks JÄRN

HMXW arkitekter

Akademikerförbundet SSR

Attendo

bravida
VI GER FASTIGHETER LIV

DANVIKHEM

Folkhem

**HOTELL
JOUREN**
ett tryggt boende

**Akademikernas
a-kassa**

Autoexperten

**Brücke
diakoni**

dina Dina
Försäkringar

Fora

hiQ

Alfred Berg
1863

AV-HUSET

BTH BYGG

EM
EINAR MATSSON

FOURSIDE

HRM
Affärsutveckling
Relationer med affärsförakt

ALLBA

AXFAST
UTVALDA LÄGEN

**BYGGMÄSTAREFÖRENINGEN
BF**

Electrolux

GN

**Hyresgäst-
föreningen**

BYGGNADS

ERSÉUS ARKITEKTER AB

**Gröna
Lund**

Capio Geriatrik

Ersta diakoni

**Grönsakshallen
Sorunda**

Capio Ätstörningscenter

H2M

KUNGSLEDEN

moderaterna

prima gruppen

SPARTOI AB

IKANO Bostad

Development

Spoon it's a content agency

INDUSTRI VÄRDEN

SBAB!

inResonance Always in Tune

NF måleri ab

SBU Svensk Bostadsutveckling AB

Stavdal

LJUNG SJÖBERG PROACTIVE DRUG MANAGEMENT

Stockholmshem

iiiriiiis utvecklingscenter

nytda

skye

IT-HUSET

SHIS Bostäder

SVALNER Komplet skatterådgivning

ORIGO ARKITEKTER

skandia: fastigheter

Svenska kyrkan SOFIA FÖRSAMLING

M Ekholms konsulttjänst AB

OSCARS TEATERN

Svenska kyrkan STOCKHOLMS STIFT

MANGOLD FONDKOMMISSION AB

SKL Kommentus

JÖRGENSENS RÖR AB

MÖTEN & UPPLEVELSER Skåvsjöholm

Svensk biblioteksförening

SB Svenska Bostäder

precio fishbone

SMÅA SMÅFÖRETAGARNAS A-KASSA

SVENSKT NÄRINGS LIV CONFEDERATION OF SWEDISH ENTREPRENEURS

Kommunal.

Mgruppen SVENSKA MANAGEMENTGRUPPEN

MIKAs Etabl. 1986 STOCKHOLM

Sandart&Partners

Solvalla

Swedfund

FÖLJ OSS PÅ SOCIAL- REALISTISKA MEDIER.

Upptäck Stockholm utan filter @situationsthlm

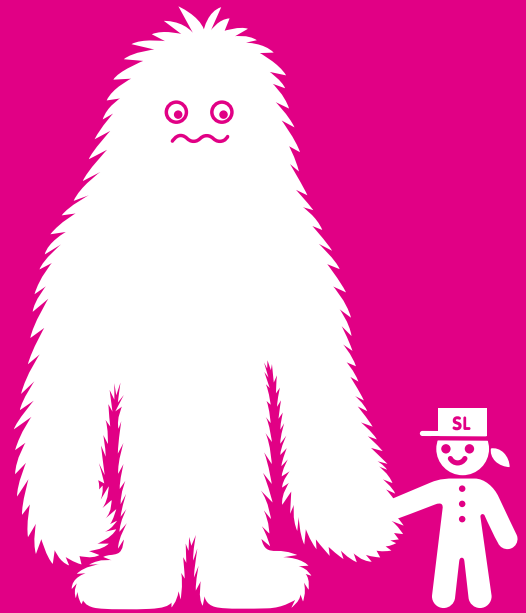
SITUATION
S T H L M

Tips från
SL!

TRYGGARE RESA!

Alla ska känna sig trygga när de reser med oss,
oavsett vem man är, vart man ska eller när man åker.
Därför vill vi uppmärksamma dig på vårt
trygghetsnummer 020-120 25 25.
Trevlig resa!

TILLSAMMANS FUNKAR ALLTSAMMANS!

STOCKHOLMSKRYSSSET

Lös, skicka in och vinn

Som en liten paus i läsningen tycker vi att du nu, när du blåddrat ända hit, ska hämta en penna, lösa korsordet och skicka in det till oss.

Via vår intrikata slumpgenerator kommer sedan tre vinnare att dras bland de inskickade rätta lösningarna.

Den stolta vinnaren belönas med samlings-skivan *Ljusglimtar ur RadioSkugga* från det prisbelönta radioprogrammet RadioSkugga från 2012.

Andra och tredje pris är ett nyckelband med Situation Sthlms logga på.

Förra månadens vinnare:

Skivan *Ljusglimtar ur RadioSkugga*:

Ninni Lindberg, Jokkmokk

Nyckelband:

Tomas Sjöberg, Hässelby
Ingegärd Hedlund, Borlänge

Se förra månadens lösning på sidan 56.

Stockholmskryssset är ett samarbete mellan Situation Sthlm och tidningen Kryssset, en månadstidning för alla kryssintresserade.

KRYSSSET

TA TILL ROTBORSTEN	SMÄLLER HÖGT UNDER GÅNG	FÖRHÅLLER SIG OENGÄGERAD	FÖRE HÖGHET DISNEYLAND	SPRAK I SÖDRA AFRIKA	HINGST EFTER INGREPP	<p>Den här byggnaden ligger högt belägen på Södermalm. Vilken byggnad är det? (1) I vilken park ligger den? (2)</p>								
KAN MAN I STRUMPLÅSTEN														
KÄRE					FASTNINGSVÄRK									
HERRGÅRDSVÄG		KVACKARE FÅR FÖLJA JOHN												
			TUSEN SKGER UPPSKATTANDE TRALLORD											
STOLLA	SLASHAS RÄDSLÅ													
VILL MAN GÄRNA PÅ TUREN				BRUKADE ZORN OFTA	GÖR HUNGRIG PÅ FÖRRÅDEN	SLÄKT OCH ALPGET	GÖR LINSLUS TYSK FILOSOF		BLIR OFTA RÄDJUR STATSCHEF	AVGÖR ANLÅG				
EL-LÄNDET			HÄSTRÖRELSE	1			PÅ SPÅRET NÄSTAN EN METER							
UPPSKATTAR DEN SOM GILLAR SKÄMT	PRINCESS-TJUVEN? SEGELFARTYGET						SÅG VI I BRON							
SES I O VES SÄLLSKAP		FINT SOM VON			LOGARITM TENNESSEE	DET SOM HÄNDE SEDAN	LEDLIDANDE	FÖRE GEER I KONSTNÄRS NAMN		KAN VÄRA SVART PÅ HAL IS				
		2												
BRÄNNBART ÄMNE			SIGNAL VIOLETTA SPEN I BACKEN				ÄR MUNKMÄNEN		ELIOT LUFTBEGREPP					
					TOPPFORM	OMKRING				HAR KOCK I GRYTAN				
ÄR DEN STORA SKRÄCKEN					KUNGÖRA									
GASSPORT	SOLGUD I FOTÄNDEN		GRUS		BROSCHYRMÅKARE	KORT KLARTECKEN		FÖLJER FORSKNING FÖR						
ÄTER FOLK PÅ RESTAURANG						STADSSTRÅKEN								
		FÖRSTORAS												
ÖNSKADE ÖGJÖRT						MARKENS VÄLLING			FÅR MAN FÖR SIG PÅ KALAS					

Konstruktör: Marie Petersson-Engnell. Foto: Bigstock © Bonnier Korsord

Namn: _____

Adress: _____

Postadress: _____

Skicka in fyllt kryss senast **22 november** till: Situation Sthlm Timmermansgatan 38 118 55 Stockholm

"Lyssnarna behöver inte förstå exakt vad jag menar."

Oskar Linnros

TRESTEGSRAKET Oskar Linnros nya album har släppts i tre digitala steg under året. Efter *Väntar* och *Väntar på* är nu *Väntar på en ängel* fullbordat.

– Jag har varit väldigt ärlig mot mig själv med vilka låtar som ska vara med för det här släppet är så otroligt viktigt för mig. Det känns som den absolut viktigaste musiken som jag har gjort.

För ett par år sedan var han inte alls lika peppad. Det fanns inte ens några planer på att fortsätta som artist.

– Jag var inte superintresserad av vad jag hade att säga, jag hade liksom inte gått och undrat vad nästa grej skulle bli, men sen, väldigt snabbt, kom texten till låten "Väntan på en ängel". Jag gick in i mitt mickbås och sjöng i falsett, vilket jag inte brukar göra, och råkade sjunga de orden.

Låtens text blev till en sammanfattning av Oskar Linnros tankar, och även av vad han upplever att hans kompanier går och tänker på.

– Vi lever i ett väldigt sekulärt samhälle där allt går väldigt snabbt och jag

GIUSTAV WIKRÖD

tror att människor går och väntar på nånting. Jag ser inte nödvändigtvis en ängel som en kvinna med vingar utan som räddare från ens desperation.

Trots stora framgångar som soloartist med låtar som "Från och med du" och som producent åt bland andra Veronica Maggio, har Oskar Linnros gått runt med förhoppningar om ett större konstnärligt genomslag.

– Sen helt plötsligt känner jag att

jag inte behöver den uppmärksamheten. Lyssnarna behöver inte förstå exakt vad jag menar. Och just vid det tillfället känner jag att folk äntligen har fattat vad jag vill säga och vem jag är. Det kanske är lite ironiskt men när jag började skita i det helt och hållet så uppstod det riktiga mötet. Det här året har hittills varit det roligaste i mitt liv, utan konkurrens faktiskt.

DAVID BOGERIUS

Vårt att lyssna till:

Breaking The Ice

Ice Age

30 år efter första demon kommer debutalbumet med stilsäker thrash metal och imponerade gitarrspel av Linnea Landstedt från Haninge.

Fel

Elin Ruth Sigvardsson

Titelspåret i all ära, men återanvända "Sång till Anna", nu på svenska, är makalöst fantastisk. Vilken låt.

Tvillingen

Darin

För två år sedan bytte Darin språk och sound. Nu kommer hans andra svenskspråkiga album, också hans mest personliga.

OÄNDLIGA LÅTAR

Svarta Katt tar ut svängarna

PUNK "Less is less" är något av punkbandet Svarta Katts mantra. Som Johnny Ramone sa: "Short songs for people who don't have a lot of spare time". Men senaste singeln "Håller ett öga på varandra" är lite annorlunda än deras andra låtar.

– Den är ju till exempel oändligt lång med våra mått mätt. Nästan tre minuter, och tre verser hör ju inte heller till vanligheterna för oss. Texten handlar om en speciell person. Att hålla ihop och backa upp varandra, säger sångaren och gitarristen Johan.

Musiken beskrivs av skivbolaget

FRESEBILD

som "melankolisk, intensiv och oförglömligt catchig poppunk från Stockholm". Debutalbumet *När allt är över* släpps 17 november och en vecka senare, 25 november, spelar Svarta Katt innan Maktthaverskan på Debaser Strand.

DAVID BOGERIUS

Vulkano vill kunna låta som att allt är möjligt

GLOF BRAND

POP Lisa Pyk och Cissi Efraimsson, även kända som Vulkano, är tillbaka med sitt tredje album *Peach Punch*, där de fortsätter sin musikaliska resa och låter det punkiga och karga stå tillbaka för att i stället utforskar den hittiga popen. I singeln "C'est bon" drömmer de sig bort till en lustfylld natt i Paris.

– Jag hoppas att folk blir peppade och känner att allt är möjligt. Låtens tema är lite "fake it till you make it". Typ att du kan vara en supergirl om du vill det, säger Cissi Efraimsson.

Lisa Pyk fyller i:

– När man hör resten av skivan hoppas jag att man själv blir sugen på att skapa vad man än har sug att skapa. Och att man känner sig levande!

De slog igenom i bandet Those Dancing Days i tonåren och grundade sedan Vulkano, ett band som utvecklats för varje skiva.

– Förut var vi mer inne på att pleasa andra och att folk skulle gilla det vi gör, men vi insåg att det inte är så man blir lycklig eller ens gör de fetaste grejerna. Nu har vi bara en kompass som vi försöker följa hela tiden och det är att göra val som känns roliga. Sen vi fick den insikten känns det som att vi jobbar i medvind och saker flyter på bättre än tidigare. Det är mer skaparglädje, säger Cissi Efraimsson.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Matti Bye låter samtida från en svunnen tid

INSTRUMENTAL Matti Bye, en av landets mest välrenommerade musiker och filmkompositörer, är aktuell med ett nytt album. *This Forgotten Land* är en atmosfärisk, instrumental resa genom ett ljudlandskap som gläntar på dörren till en svunnen tid. Men som på samma gång är väldigt samtida.

DAVID BOGERIUS

DonkenDeals

TASTY CHEESE

15:-

LITE MINDRE. LIKA TASTY.

"Boken tar avstamp i monologen 'Kicktorsken'."

Alexander Salzberger

ROMANDEBUT Alexander Salzberger har framfört sin hyllade självbiografiska monolog *Kicktorsken* på scener över hela landet. Den 20 november kommer hans debutroman med samma namn.

– Den tar avstamp i *Kicktorsken* – monologen, men det är en större historia som går in mer på djupet. Den är fikionaliserad, men är paradoxalt nog mer självutlämnande, säger han.

– Den handlar om en ung skådespelare som heter Alexander Salzberger och som har gjort en klassresa. Han växte upp i Grimsta i en dysfunktionell missbrukarfamilj, med snäva mansnormer och splittrad identitet.

Han berättar om den biologiska pappan, en muslimsk man från Marocko, och om styvpappan, en judisk man från Israel. Om våld, självdestruktivitet och

OLIA KALEBERG

ett kärleksförhållande som spricker.

– Boken följer en person som är stark men skadad, som vill bryta sig loss, men själv går ännu längre – han börjar knarka. När boken startar är han 25 år och har inte träffat sin mamma på sex år, han åker till Vällingby för att återförenas med henne för att han ska skriva en monolog som heter "Kicktorsken". Det handlar mycket om försoning, förlåtelse, hur man går vidare, och om man kan älska någon om man inte älskar sig själv.

Monologen pendlade mellan allvar och humor, är det så i boken också?

– Jag har försökt få till de svängningarna, vilket har varit utmanande. Hur överför man kroppsspråket och

rösten på scenen till texten i en bok? Men folk som har läst tycker att jag fått till tvära kast mellan humor och allvar. Jag bjuder också generöst på mina tillkortakommanden.

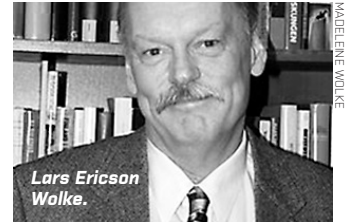
Hur har skrivprocessen varit?

– Det var varit utvecklande, hårt arbete och författarångest. Jag har skrivit mina egna recensioner om boken, värre än dem kan de riktiga inte bli. Jag känner en hatkärlek till den.

FOTNOT: Alexander Salzberger är också aktuell i Dramatenpjäsen *Uppenbarelsern*, där han spelar en ung man som använder narkotika. Premiär 16 november.

MARIA HAGSTRÖM

Boken om Lasse-Maja

MADELENE WOLKE

BIOGRAFI Nu kommer biografien om stortjuven Lars Larsson, i folkmun känd som "Lasse-Maja", skriven av Lars Ericson Wolke, professor i historia vid Försvarshögskolan.

– Till Lasse-Majas popularitet hörde att han nästan aldrig använde våld utan nyttjade förklädnad och list.

Lars Ericson Wolke ville veta mera om människan Lars Larsson.

– Han stod inför rätta för stöld vid ett 30-tal tillfällen, så det finns gott om domstolsprotokoll som berättar om hans verkliga liv. Även utan självbiografins överdrifter och rena lögner är det ett fascinerande liv han levde. Han tycks också ibland ha klätt sig i kvinnokläder helt enkelt för att han trivdes i såna.

Är det nånting som förvånat dig under arbetet med boken?

– Han levde ett mycket sjaskigt och slitsamt liv, fjärran från den gamängaktiga Robin Hood-figur som han försökt teckna i sin självbiografi. I torp, herrgårdar eller stadsvåningar kunde han stjåla lite mat, ett par byxor, några stolsöverdrag men bara i undantagsfall pengar eller värdesaker. En gång stal han en sko från en skomakaränka i Stockholm. Samtidigt var han ständigt på flykt från olika fängelser och jagad av poliser och bondeuppbåd. Hans liv tycks ha haft få glädjeämnen.

ALEXANDRA SUNDQVIST

SERIEKARAKTÄR

Insiktsfull Zelda fyller tio år som seriestrip

JUBILAR Lina Neidestams serie om den älskvärda, men ofullkomliga, Zelda fyller tio år – och återvänder med ett nytt seriealbum, det sjätte i ordningen. Genom åren har Zelda förändrats från att vara en "nyinflyttad 19-åring i Stockholm med stora ambitioner, starka känslor och dålig impuls kontroll" till att bli en mer insiktsfull trettiåring.

– Även om Zelda fortfarande kan uppfattas som impulsstyrd och ego-centrisk, är hon mer eftertänksam och väljer sina strider bättre, säger Lina Neidestam om serien, som också är återkommande i Situation Sthlm.

Det nya albumet tar sin början i en vindsvåning på Södermalm.

– I bokens början lever Zelda high life. Hon är inneboende i sin fräsiga kompis Novas vindsvåning på Söder där det anordnas dekadenta temafester, hon träffar en älskare med magrutor och hon har fast anställning inom mediebranschen. Allt går nästan för bra. Och inom kort raseras förstas hennes perfekta tillvaro.

ALEXANDRA SUNDQVIST

BÄRRELL LILJEVALL

Håll ögonen på:

Vem bryr sig?

Therése Lindgren
Sveriges största kvinnliga Youtuber uppmanar oss att börja bry oss.

Den stora boken om Igelkotten & Mullvaden

Anna Höglund & Gunnar Lundkvist
Kultklassikern från nittiotalet i en efterlängtd samlingsutgåva, med förord av Barbro Lindgren.

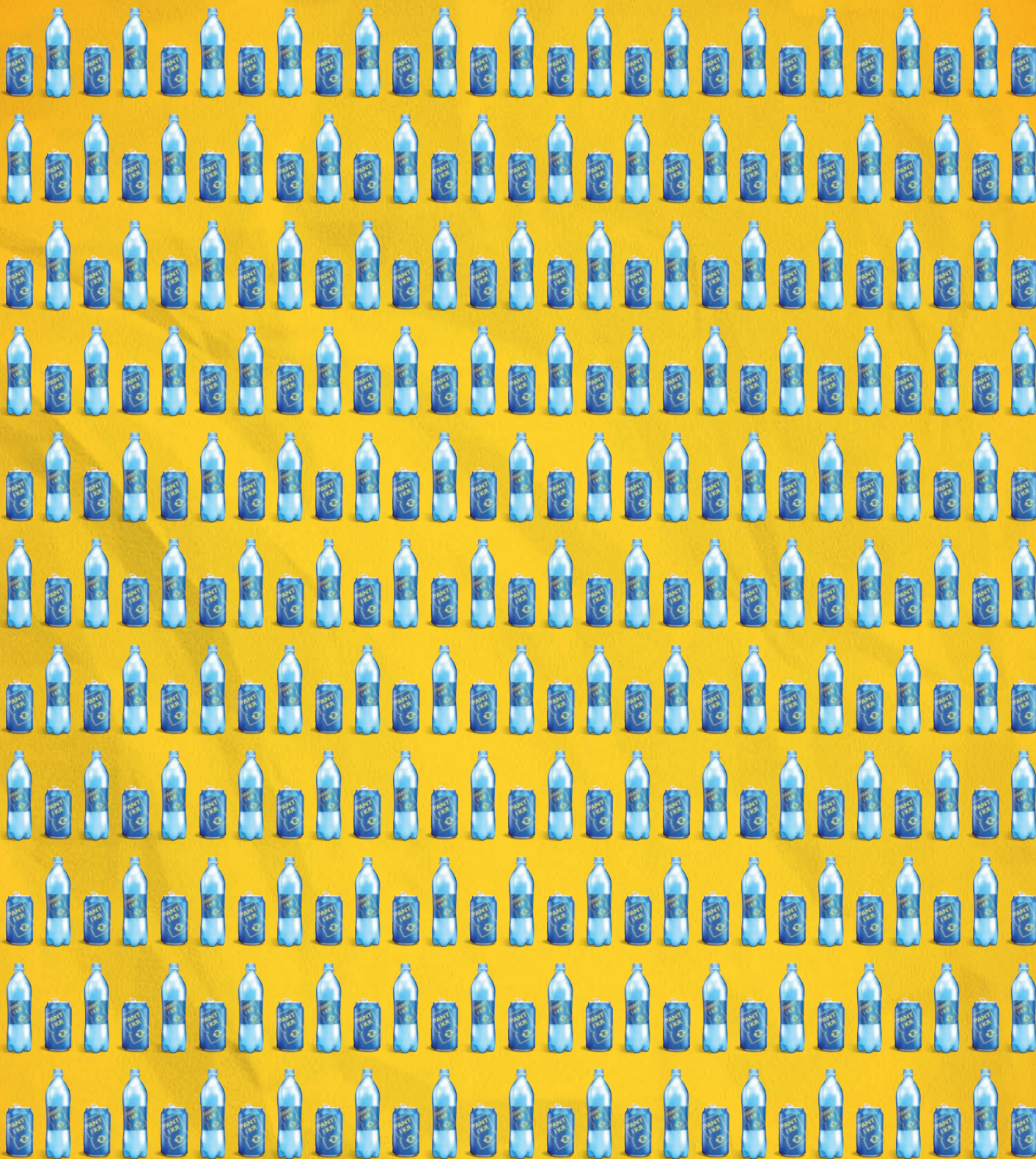
Populism

Göran Greider och Åsa Linderborg
Är all populism av ondo? Göran Greider och Åsa Linderborg reder ut.

Antologin *Om döden* med texter om döden

DÖDEN Lagom till Allhelgonahelgen släpps en ny antologi, *Om döden*, där 20 konstnärer, fotografer, författare, journalister och poeter – däribland Joakim Pirinen, Elin Unnes, Carl Johan De Geer och Jesika Gedin – ger sin syn på döden och livet efter detta. Resultatet är en blandning av konst och tankeväckande, ofta rolig, journalistik.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Har du mycket pant?

På våra pantmottagningar i Årsta, Frihamnen och Kungens Kurva kan du lämna in hela säckar med pant. Pantpengarna får du insätta på önskat bankkonto och du får naturligtvis samma ersättning som i butik.

Läs mer på www.pantamera.nu. Tack för att du pantar!

PANTAMERA

"I Johnny Bode finns allting vi skäms över från 1900-talet."

Bo Sjökvist

DOKUMENTÄR Johnny Bode var en av våra flitigaste och mest framgångsrika schlager och operett-kompositörer. I dag mest känd för snuskiga *Bordellmammans visor*, samtidigt som han tog springnotor, sågs som en social katastrof och sattes på mentalsjukhus och tvångssteriliserades. Regissörerna Bo Sjökvist och Bengt Löfgren gör ett ingående porträtt av Johnny Bode i filmen *Ingen tid för kärlek*.

Varför ville du och Bengt Löfgren göra en dokumentär om Johnny Bode?

– I Johnny Bode finns allting vi skäms över från 1900-talet: nazism, sovjetkommunism, tvångssterilisering, homofobi, porr – allt. Antingen har Johnny Bode kapitaliserat på det, eller blivit utsatt själv. Han har lyckats få in i allt i sitt liv. Då kände vi, här finns det material, berättar Bo Sjökvist.

– Både jag och Bengt har gjort flera porträtt på så kallade utanförskapskonstnärer, vid sidan av mittfåran.

Vad har förväntat dig under arbetet med filmen?

Johnny Bode tillsammans med Inge Pelz.

– De två singlar han gjorde i slutet på sextioalet med homosexuellt tema. En ihop med Lillemor Dahlqvist med lesbiskt tema som hon sjöng på och en med gaytema som han sjöng på. Det är lätt att se Johnny Bode som elak eller otroligt jobbig, för han sårar ju alla som kommer i hans väg, men han var också själv väldigt hårt utsatt, han blev bland annat tvångssteriliserad och var under långa perioder en offentlig driftkucku. Det gjorde att han fick en stark känsla för andra utsatta personer. Han rörde sig också i de queera miljöer som fans i tjuugo- och trettiotalets Stockholm. Han var en tidig queer person och de ögonen har man inte sett på honom med

MAGNUS BERGSTRÖM

tidigare. När han gör singlar är de inte grovt humoristiska, som "Bordellmammans visor", de är kärlekssånger. **Hur skulle Johnny Bode ha klarat sig om han levde idag?**

– Han kommer ju från en burgen miljö, men de klarade inte av honom vilket gjorde att han inte fick den trygghet han behövde. I dag hade han kanske fått styrning tidigare och kunnat leva på den talang han faktiskt hade och klarat sig bra. Det finns ju likheter mellan honom och andra personer som fått Johnny Bode-priset som delas ut varje år av Johnny Bode-Sällskapet. Nån gång hade han säkert löpt amok, frågan hade bara varit hur tidigt i livet.

HENRIK EMILSON

Michael Nyqvist på små lätta moln

KRISTIN KJÖRSTEDT

HYLLNING Årets upplaga av Stockholm filmfestival är tillägnad nyligen bortgångne skådespelaren Michael Nyqvist och han hyllas med ett specialkomponerat program med bland annat premiärvisning av *You Disappear*, en tyst minut och klipp ur hans karriär.

Det hade varit roligt om de också kunnat visa en scen ur hans genombrottsfilm *Grabben i graven bredvid*, som aldrig visats.

Jag hade förmånen att ingå i kamerateamet vid inspelningen av *Grabben i graven bredvid* i Luleå 2001. En dag skulle vi filma hur riktigt kära bonden Benny och bibliotekarien Desirée är.

Alla gjorde sig klara för tagning. Men i stället för tystnad så satte regissören Kjell Sundvall på Pugh Rogefeldts *Små lätta moln* och in i köket kommer Benny och Desirée och raggsocksdansar nyförälskad, samtidigt som de sjunger med i texten. Om jag inte minns helt fel så bollar de en fryspåse köttfärs mellan sig.

Pughs text kommer till sin rätt, men det som lyfter scenen är förstås Elisabeth Carlssons och Mickes skådespelande. Tyvärr kom scenen inte med, kanske på grund av musikrättigheterna. Synd.

FOTNOT: Stockholm filmfestival, 8-19 november.

HENRIK EMILSON

BARNFILM

Maltes tennsoldater rubbar maktbalansen

KRIG När Malte, som älskar tennsoldater och kan allt om historiska slag och strategier, flyttar in rubbas maktbalansen på innergården mellan två grupper av barn och en konflikt trappas upp.

– Det är en väldigt komplex fråga, krig. Vilka mekanismer leder till att man skapar konflikter. Jag försökte ha en väldigt varm, men ändå allvarlig ton i filmen. *Krig* riktar sig till barn som är 10-12 år och jag försöker förklara hur komplex tematiken är genom en visuellt stark film, säger regissör Goran Kapetanovic.

HENRIK EMILSON

FOLKETS BIO

Titta extra på:

Mamma mia! -sing along BioRio bjuder under november in till flera kvällar av den kanske mest allsångsvänliga filmen någonsin, **ABBA-baserade Mamma mia!**

Reklamfilmens guldålder

– Den 7 november blir det reklamfilm på Cinemateket. Lasse Åberg och Lill Lindfors gästar och berättar om tiden då reklamfilm endast visades på bio.

Suspiria

Dario Argentos kusliga mästerverk går åter upp på biopertoaren. Filmen ingick i vägen av videovåldsfilmerna som debatterades ibland andra tv-programmet **Studio S 1980**.

JAZZIG

Ny film om gitarristen Django Reinhardt

MUSIK Med bara tre fungerande fingrar på vänsterhanden skapade den franske jazzgitarristen Django Reinhardt stor musik. Nu kommer filmen *Django* som berättar om hans korta och dramatiska liv, på många sätt präglad av hans romska härkomst.

Men det är inte första gången virtuosen Django Reinhardt skildras på duken, i Woody Allens *Dur och Moll* och i dokumentärerna *Django Reinhardt* och *Life After Django Reinhardt* får vi också inblick i det intensiva livet, och spelet. Sök även på YouTube för fler, fina klipp med mästaren.

HENRIK EMILSON

Välklipp i duschen

KLASSIKER Duschmordet i Psycho är en av filmhistoriens mest kända och – fortfarande – chockerande scener. I dokumentären **78/52** utforskar Alexandre Philippe dess **78 kameravinklar och 52 klipp i detalj, samt vilken filmhistorisk betydelse Alfred Hitchcocks mästerverk haft för kommande skräckfilmer och thrillers.**

HENRIK EMILSSON

PRESSBILD

En storasyster som ser *Tjejerna på höjden*

STÖD Frida Malmgrens omtyckta serie *Tjejerna på höjden*, om systemskap, vänskap och relationer, frontar Föreningen Storasysters första t-shirtkollektion under parollen "Storasyster ser dig".

Alla pengar från försäljningen går oavkortat till föreningens arbete. – Serien behandlar ofta feministiska frågor och sex. Jag hoppas att tjejerna förmedlar att sex ska vara nåt kul, och i det ligger självklart rätten att själv bestämma över din kropp och sexualitet. Föreningen Storasyster arbetar ju för dessa värden, så jag ser en tydlig koppling. Och det är ju det vi vill säga med "Storasyster ser dig", att vi är många i systerskapet som kan stötta varandra, säger Frida Malmgren.

ALEXANDRA SUNDQVIST

Öyvind Fahlström återigen aktiverad

KONST Fram till 21 januari provas konstnären Öyvind Fahlströms (1928–1976) tankar om manipulation och teatralitet av 28 samtida konstnärer på Moderna Museet.

– Utställningen tar hans mest vitala idéer och sätter dem i rörelse, säger Fredrik Liew som är curator för *Manipulera världen – Aktivera Öyvind Fahlström*.

DAVID BOGERIUS

"Det är svårt att säga vad som slår brett och inte."

Micke Lindgren, Grotesco

TV Humorgruppen Grotesco är tillbaka med en tredje säsong i SVT. Men Micke Lindgren, som har varit med sedan de första sketcherna på Lidingö i början av nittioalet, vill inte peka ut någon ny hit eller klicksuccé likt *Bögarnas fel* eller *Bestefar*.

– Nej! Förväntningar är besvikelsernas moder. Det är svårt att säga vad som slår brett och inte, vi är mer kända nu och det borde kanske underlätta men samtidigt har vi gjort en serie som är ganska kompromisslöst experimenterande med form och innehåll utifrån vad vi tycker är kul och intressant och det uppfattas säkert som smalt i många fall. Man kan börja i andra änden också men det blir som regel piss, även om det slår.

Är det svårt att ställa om till att göra tv?

PRESSBILD

– Nej! Vi har ju gjort mycket tv tidigare, så det är inget konstigt. Snarare har den långa spelperioden på Scateatern och turnén, vi gjorde 173 föreställningar under ett och ett halvt år, gjort att vi vässat vårt samarbete och våra färdigheter. Sen finns det en aspekt av att vi hållit på väldigt länge ihop och att det kommer en viss friktion av att man är lite less på varandra ibland. Men det får man sätta sig över med ren professionalism.

Finns det något typiskt "stockholmskt" över Grotesco?

– Nej! Eller kanske delvis, det vore konstigt annars eftersom de flesta av oss är ifrån stockholmsområdet. En del av vår humor kan nog ses som lite urbant intellektuell och politiskt korrekt, men samtidigt har vi en barnslig och brölig sida som inte rimmar så bra med svala, coola Stockholm.

DAVID BOGERIUS

Förortsvåldet gästar Dramaten

TEATER Teater Fryshuset gästspelar på Dramaten med *Klipp han*, en föreställning om det grova och dödliga våldet i flera av landets förorter.

– De senaste två åren har jag förlorat väldigt många vänner i förorten och många vänners småsyskon har gått bort, säger medverkande

Roshanack "Rosh" Anoushe som också har skrivit text och musik.

Det är inte första gången på Dramaten för "Rosh" som var med i Linda Piras uppmärksammade föreställning *Ladies First* 2014. Hon uppskattar att det eskalerade våldet tas upp på Dramaten och tror att det kan få fler

att få upp ögonen för problemen.

– Det sjukaste är att det är barn som dör. Jag har fått gå på ovanligt många begravingar det här året.

FOTNOT *Klipp han* har premiär på Dramatens Lejonkulan 30 november.

DAVID BOGERIUS

ZELDA AV LINA NEIDESTAM

DÅTID STHLM

NOVEMBER 1990

CIRKA 1 000 TERMINALARBETARE vid ASG och Bilspedition strejkar varje torsdag för att få kompensation för prisökningar. De vill enligt facket ha tre kronor mer i timman, retroaktivt från 22 juli.

Electrolux provar ett nytt kylskåp, som i stället för det förbjudna ämnet freon i kylrören innehåller vad som på tekniskt språk kallas HFC 134a. Några hundra kylskåp ska testas i Stockholm.

Under rubriken "Jobba lite, tjäna mycket – sälj jeansskjortor" annonserar ett Stockholmsföretag efter säljare.

Christer Sandelin signerar sin nya platta *Drömmar i färg* på Åhlnés, kostar 79 kronor.

Infektionsläkarna på Danderyds sjukhus slipper från 1 november ansvaret för de tvångisolerade patienterna med HIV i "Gula Villan". Villan blir en smittkyddsenshet med egen klinikchef.

Enligt arbetsmarknadsexperter på Saco ska man inte utbilda sig till bild- och formkonstnär, musiker, scenartist, journalist eller museitjänsteman. I stället ska man satsa på att bli agronom, psykolog eller tandläkare.

En av miljonvinsterna på Penninglotteriet är såld på Olins tobak i Mörby Centrum.

Tensta simhall stänger för alla under 16 år på söndagar.

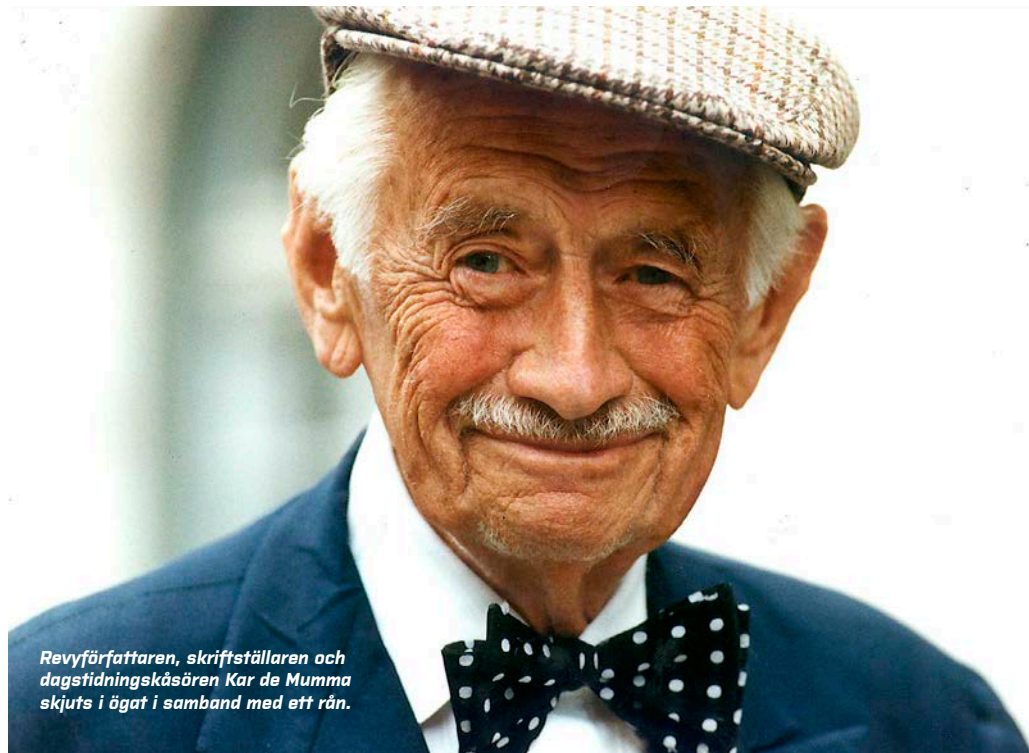
En ny ungdomspsykiatrisk avdelning öppnas vid Karolinska sjukhuset. De söker nu sjuksköterskor, mentalskötare och nattsjuksköterskor på både hel- och deltid.

ADVOKAT HENNING SJÖSTRÖM

utesluts ur Advokatsamfundet för att ha missbrukat sin ställning och för en klient räkning vidarebefordrat brev och instruktioner på ett otillåtet vis.

40 bostadsinbrott under 48 timmar i Kärrtorp och Stureby.

The Pogues spelar på Isstadion. Sångaren Shane MacGowan sitter enligt uppgift mest på trumpodiet och dricker vin, i stället för att sjunga, under spelningen.

Revyförfattaren, skriftställaren och dagstidningskåsören Kar de Mumma skjuts i ögat i samband med ett rån.

TV4 fyller två månader. Men tittarna sviker, två tredjedelar av annonsutrymmet är osålt och företagsledningen skissar på en 15-procentig budgettätstramning. Inga vikariat förlängs på nyhetsredaktionen och två personer har redan fått sluta.

Skriftställaren Kar de Mumma skjuts i ögat i samband med ett rån.

JACK VREESWIJK JOBBAR SOM TELEFONFÖRSÄLJARE AV KRISTALL, MEN TILL VÅREN PLANERAR HAN EN PLATTA.

Fyra år och åtta månader efter mordet på Olof Palme, världens näst mest omfattande mordutredning och en utfäst belöning på 50 miljoner, är ingen gärningsman identifierad. Därför efterlyser spaningsledare Hans Ölvebro nya vittnen.

Jack Vreeswijk jobbar som telefonförsäljare av kristall, men till

våren planerar han en platta "med tung rockmusik och uppkäftiga texter på engelska".

Kostnaderna för socialbidrag sjunker i Stockholm för första gången på länge. Prognosen visar på ett överskott i budget på 7 procent, 49 miljoner, sett till anslagen.

SL och SJ träter om träbänkar. SJ

affärsidkare och staden.

Skolförvaltningen stoppar elever och lärare vid Nytorpsskolan i Enskede att genomföra dagsverken för "Operation Nytorp". Enligt förvaltningens jurist Agneta Herlin strider aktionen mot skollagen, där elever garanteras en kostnadsfri grundutbildning.

Jessica och Gunnar Palmgren får en son på Södersjukhuset.

RAÅ och Stockholms stadsmuseum har just avslutat sin inventering som visar att det finns mellan 90 och 100 borgarhus i Gamla stan där utsmyckningarna kring portalerna borde räddas för framtiden.

Två av huvudmännen i skalbolagshärvan kring företaget World Wide Video döms till fängelse och näringsförbud, två andra till villkorlig dom och dagsböter.

Annon i DN: "Konsultanställd rökfri brandingenjör önskar hyra 1-2 i söderförort. Toppreferenser".

ULF STOLT

NOV

1881 Skräddaren August Palm håller ett berömt tal på hotell Stockholm i Malmö. Det talet anses vara det första socialistiska anföretandet som hålls i Sverige.

1993 Kupp mot Moderna Museet. Tavlor av Pablo Picasso och Georges Braque till ett värde av 500 miljoner stjäls. Kuppen olöst, ett verk saknas fortfarande.

1973 Klassiska barnprogrammet *Fem myror är fler än fyra elefanter* med Magnus Härenstam, Brasse Brännström och Eva Remmaeus börjar sändas i SVT.

BRILJANT: Stockholmskildrare

.....
Jason Isbell, från Muscle Shoals i Alabama, skrev låten "Stockholm" under en långpromenad genom stan.
.....

JAG KOM TILL Stockholm första gången med mitt band för typ åtta år sen. Men jag började skriva låten "Stockholm" vid ett senare tillfälle, under en turné jag gjorde tillsammans med Ryan Adams, en akustisk turné genom Europa, solo båda två. Då spenderade jag en hel dag med att promenera runt i stan och det var då jag skrev den sången, eller började skriva på den.

– Jag promenerade mycket den dagen, täckte verkligen in en stor yta av stan under promenaden.

Jag minns att jag gick utmed vatten en stor del av tiden, följde kajerna. Jag började skriva om staden och allt det jag såg. Vilket under tiden jag höll på med texten också liksom skruvades till och på ett plan även kom att handla om Stockholms-syndromet – du blir kär i kidnapparen. Vi bodde nära Norrmalmstorg och nån berättade om bankrånet som skett där.

– Det var vinter när jag var där den gången och skrev låten, för det var mörkt och kallt minns jag. Jag gillar det, tycker om det när jag är där på besök, men jag kanske inte skulle gilla det om jag bodde där...

– Jag gillar att kolla in saker som är gamla när jag är i Europa, det finns inget gammalt i USA så jag brukar försöka se gamla hus och kyrkor och stadsdelar.

– Låten började egentligen som en bluegrass-låt, vilket verkligen är motsatsen till vad den sen blev. Jag satte mig med gitarren i knät på hotellrummet och började skriva på den när jag kom tillbaka efter promenaden och sen gjorde jag klart den i USA när jag kom hem några veckor senare. Men ackorden och melodin hade jag från första dagen.

FOTNOT: Jason Isbell and the 400 Unit spelar på Münchenbryggeriet 12 november.

BERÄTTAT FÖR **ULF STOLT**
FOTO **DAVID MCCLISTER**

Gör en kulturgärning!

Gå på bandy mitt i stan på mysiga Zinken! **Välkomna!**

2017-11-01, kl 19.00

Hammarby-Sandviken

2017-11-04, kl 15.00

Hammarby-TB/Västerås

2017-11-10, kl 19.00

Hammarby-Kalix

2017-11-17, kl 19.00

Hammarby-Motala

2017-11-25, kl 14.00

Hammarby-Västerås

2017-12-13, kl 19.00

Hammarby-Vänersborg

2017-12-15, kl 19.00

Hammarby-Broberg/Söderhamn

2017-12-26, kl 15.00

Hammarby-Tellus

2017-12-30, kl 14.00

Hammarby-Bollnäs

2018-01-07, kl 14.00

Hammarby-Sirius

2018-01-13, kl 14.00

Hammarby-Vetlanda

2018-01-21, kl 14.00

Hammarby-Edsbyn

2018-02-13, kl 19.00

Hammarby-Villa/Lidköping

HAMMARBY
BANDY

Biljetter hittar du på
www.hammarbybandy.se

PÅ HÖRNET:

Vasagatan/Tegelbacken

"Det funkar jättebra att cykla i Stockholm."

NAMN: Farada Dissassa

YRKE: Söker jobb

ÅLDER: 58 år

BOR: Årsta

Vart är du på väg?

– Jag ska till en rekryteringsmessa vid Odenplan. Hoppas på att kunna hitta ett jobb inom vården.

Cyklar du alltid?

– Javisst. Det är för hälsan och så är det min hobby, kan man säga. Det funkar jättebra att cykla i Stockholm jämfört med i många andra länder.

Har du ramlat nån gång?

– En gång gick en byggnadsarbetare ut rakt framför mig och då tvärnitade jag och flög över cykeln. Bland annat fick jag en spricka i foten. Jag cyklar aldrig fort nu för tiden trots att jag har 32 växlar.

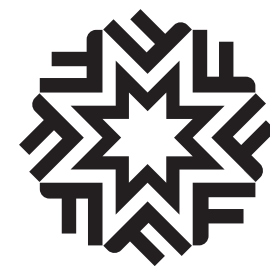
TEXT **GERD ERIKSSON**
FOTO **MAGNUS SANDBERG**

Höstsalongen 2017

Naturen i alla dess former, i mer eller mindre naturliga sammanhang, är allestädes närvarande i årets Höstsalong. Vare sig det är en liten blomma på bröstet av kvinnan som klätt ut sig till Abba-Agneta, klängväxt-tryck i tunnelbanans karga blå linje, badankor på poolparty eller insekter och djur. Alla är de med och förmedlar en nyvaken aktualitet i människans relation till naturen.

T-bana Slussen, Stadsgårdshamnen 22 | Öppet sön-ons 9-23, tor-lör 9-01 | fotografiska.se

Fotografiska

PARTNERS

HASSELBLAD

OLYMPUS

Clear Channel

ineko

MELLERUDS